

Pd. 42.

PAULI JOSEPHI A RIEGGER

26.
27

EQUITIS

S. C. R. A. M. CONSIL. AUL. ACT. JUR. ECCL.
PROF. P. O.

DISSERTATIO

DE POENITENTIIS ET POENIS
ECCLESIASTICIS.

JUXTA EXEMPLAR VIENNENSE.

COLONIÆ AUGUSTÆ AGRIPPINENSIVM.

EXCUDERAT BALTHASAR WILMS.

Handwritten text, likely bleed-through from the reverse side of the page. The text is mostly illegible due to fading and bleed-through, but some words like "DIESE" and "VON" are faintly visible.

Handwritten text at the bottom of the page, possibly bleed-through from the reverse side. The text is mostly illegible but appears to contain names and titles.

DISSERTATIO
JURIS CANONICI
DE POENITENTIIS
ET POENIS ECCLESIASTICIS.

CAPUT I.
DE POENITENTIIS.

§. I.

Communis ecclesie christiane finis in felicitate æterna & ex-Introitus
acta tradita a Christo sapientissimo hujus ecclesie autore
religionis custodia consistit. In eo obrinendo *commune*
ecclesie Bonum, & in ejusdem haud impedita & libera
perfruitione *salus ecclesie* versatur, ad quam conservan-
dam, promovendam & consequendam *virtute* non *ci-*
vili illa, & *externa*, quam Hypocrisis & pharisaismus, pessima reli-
gionis monstra, comitantur, sed *moralis & interna* opus est, quam
qui

qui nigrat, non tantum conscientiam suam onerat & peccat, sed etiam si actionibus externis, non sine publica aliorum offensione, animi sui perversitatem demonstrat, scandalo suo ecclesiam ipsam, ejusque sanctitatem gravissime laedit, & ita in eam delinquit. Igitur peccata atque delicta finem ecclesiae evertunt, & a perfecta felicitate, quam tanto ardore omnes concupiscunt, homines abducunt. Constatuimus hac dissertatione explicare remedia, quibus Christus ecclesiam suam instruxit, ut utriusque malo occurrere, laesamque religionem in integrum restituere queat.

Vid. Instit. Jurisprud. eccles. P. IV. Lib. V. §. §. 241. 242. 243.

§. II.

Quid sit
Poenitentia?

Eum in finem comparatae sunt poenitentiae & poena. *Poenitentia*, eaque interna hoc loco nobis est dolor animi, quo mala commissa plangimus, cum serio proposito illa rursus non committendi. *Can. 1. 4. Dist. III. de poenit. S. Laetant. div. instit. VI. 24.* Hujus quidem necessitatem (P. I. Proleg. §. 37.) sed simul insufficientiam (ibid. §. 68.) recta ratio agnoscit, dum, qua ratione divinae justitiae faciendum sit satis, ignorat. Viam aperuit divina revelatio, & poenitentiam, quam modo externam dicere placet, nobis monstravit, quae sit Sacramentum novae legis, a Christo Domino institutum. *Matth XVI. 19. Joan. XX. 23. Synod. Trident. Sess. XIV. Can. 1. & 2. de sanctiss. poenitent. sacram.*, quo per Sacerdotis absolutionem homini confessio & interna poenitentia contrito peccata post Baptismum commissa remittuntur. *Est hoc Sacramentum poenitentiae lapsis post Baptismum ad salutem necessarium, ut nondum regeneratis Baptismus. Synod. Trident. cit. sess. XIV. in doct. de Sanctiss. poenit. & extrem. unct. Sacram. Cap. 1. & 2.*

§. III.

Sacramenti
poenitentiae materia
constitit I. in
contritione,

Sunt autem quasi materia hujus sacramenti ipsius poenitentis actus, nempe contritio, confessio & satisfactio. Synod. Trident. loc. cit. cap. 3. Est autem Contritio, quae primum locum habet (ita illa pergit cap. 4. ibid.) animi dolor & detestatio de peccato commisso cum proposito non peccandi de cetero. Fuit autem quovis tempore ad impetrandam veniam peccatorum hic contritionis modus necessarius, & in homine post Baptismum lapsio ita demum preparat ad remissionem peccatorum, si cum fiducia di-

vinae

vina misericordie & voto præstandi reliqua conjunctus sit, que ad rite suscipiendum hoc Sacramentum requiruntur.

Docet præterea S. Synodus, etsi contritionem hanc aliquando charitatem perfectam esse contingat, hominemque Deo reconciliare, priusquam hoc Sacramentum actu suscipiatur, ipsam nihilominus reconciliationem ipsi contritioni sine Sacramenti voto, quod in illa includitur, non esse adscribendam. add. Can. 4. 5. ead. Sess.

§. IV.

Secundum locum occupat integra peccatorum Confessio. Oportet enim a penitentibus omnia peccata mortalia, quorum post diligentem sui discussionem conscientiam habent, in confessione recenseri, etiamsi occultissima illa sint. Ceterum quod ad modum confitendi secreto apud solum Sacerdotem, etsi Christus non vetuerit, quin aliquis in vindictam suorum scelerum, & sui humilitationem cum ob aliorum exemplum, tum ob ecclesiæ offensæ adificationem, delicta sua publice confiteri possit: non est tamen hoc divino præcepto mandatum, nec satis consulte humana aliqua lege præciperetur, ut delicta præsertim secreta publica essent confessione aperienda. Synod. Trident. loc. cit. Cap. 3. add. Can. 6. 7. *ibid.*

2.) In
confessi
one.

Equidem non ignota fuit primis ecclesiæ sæculis confessio publica, sed nunquam lege aliqua præcepta erat. S. CHRYSOST. *hom. XXI. ad pop. Antiochen.* Verum vel ex contentium propria voluntate. S. IRENÆUS *Lib. I. 9.* vel ex speciali Sacerdotum consilio fiebat. ORIGENES *homil. II. in Psalm. 37.* EUSEBIUS *hisl. lib. V. 23. VI. 2. VII. 6.*

§. V.

Demum quoad Satisfactionem - - Sancta Synodus declarat falsum omnino esse & a verbo Dei alienum, culpam a Domino nunquam remitti, quin universa etiam pena condonetur. Hinc satisfactionis necessitatem argumentis ex S. Scriptura, Traditione, & ratione petitis luculenter demonstrat. Neque vero ita est nostra satisfactio hæc, quam pro peccatis nostris exsolvimus, ut non sit per Christum Jesum, nam qui ex nobis tanquam ex nobis nihil possumus: eo cooperante, qui nos confortat, omnia possumus; ita non habet homo, unde glorietur, sed omnis gloriatio nostra in Christo est, in quo vivimus, in quo meremur, in quo satisfacimus, facientes fructus dignos penitentiae, qui ex illo vim habent, ab illo offeruntur, & per illum acceptantur a patre. Synod. Trident. loc. cit. cap. 8. add. Can. 12. 13. 14. *ibid.*

3.) In
satisfa-
ctione.

VAN ESPEN, Tom. I. P. II. Sect. I. Tit. VI. cap. I. Reliqua, quæ de Sacramento Penitentiae dicenda forent, Theologis relinquimus.

§. VI.

Pœnitentia publica.

Pœnitentia exterior, (sup. §. 2.) inprimis, quod ad satisfactio- nem attinet, alia est *publica* alia *privata*. PUBLICA dicitur, quæ in facie ecclesiæ publice & palam peragitur. Huic per priora sex ecclesiæ sæcula subijciebantur omnes, peccatorum *graviorum rei*, sive dein *publica*, sive *occulta* eorum peccata fuissent, hac sola differen- tia quod peccatores occulti nec pœnitentiam, nec absolutionem publice reciperent; nec per centuras, sed per privatam absolutionis denegationem ad eam subeundam adigerentur. Quæ disciplina in ecclesia latina usque ad finem Sæculi VII circiter duravit, quo tan- dem tacito quodam ecclesiarum consensu axiomata invaluit: *de pecca- tis publicis publice, de occultis occulte esse pœnitendum*. Hactenus quidem pœnitentia publica semper quibusdam externis ritibus vestita & ita etiam solemniter fuit. Sed id non attenderunt theologi scholastici, qui Sæculo XIII, ex GRATIANI *Can. 64. Dist. L.* pœnitentiam ali- am *solennem* a publica distinctam exculperunt.

Sunt qui peccata occulta, licet gravia, nunquam pœnitentiæ obnoxia fuisse con- tendunt, inter quos est JOSBINGHAM. *Orig. eccles. Volum. VII. lib. XVI. cap. III. §. 14.* Sed nobis præplacuit sententia JOAN. MORINI *l. c. Lib. V. Cap. VIII. seq.* Ceterum peccata omnia de quibus Apostolus ait: *qui talia agunt, regnum Dei non possidebunt*, publica pœnitentia expianda fuisse verius esse videtur, BINGHAM. *loc. cit. Cap. IV. seqq. add. VAN ESPEN. loc. cit. Cap. II.*

§. VII.

Quatuor pœnitentium ordines.

Ecclesiæ pœnitentes suos in IV. Ordines sive Classes dividere solebat. Ordo I.) *Flentium* erat, qui in ecclesiæ vestibulo prostrati fidelium preces, utque ad agendam publicam pœnitentiam admit- terentur, flagitabant. TERTULLIAN. *de pœnit. cap. 9.* quorum pre- cibus, cum ecclesia annueret, ista *pœnitentiam* dare, illi *pœnitentiam* accipere, atque ita II.) *Audientes* dicebantur, quibus in infima ec- clesiæ parte scripturam atque sermones audire licebat, sed tanquam oratione indigni, antequam preces communes inchoarentur, abire jussi sunt. Uti nec opera laboriosa ad Dei gratiam promerendam & peccata redimenda ipsis imperata fuisse leguntur.

Hanc pœnitentium in IV. Classes distinctionem post Novati Hæresin, hoc est sæculo III. medio incepisse, verosimile est. CARDIN. BONA *de Reb. Liturg. lib. 1. cap. XVII. § 3.* quidam Canones CON. NICÆN. *Can. 11. & 12. ap. Beuereg. in Pand. Canon. Tom. 1. Fol. 71. ANCYRAN. Can. 4. 6. 9. ap. eund. ibidem fol. 377. 380. 382. Sta-*

Stationem flentium prætereunt; nec immerito, quum potius præambulum ad pœnitentiam, quam verus pœnitentiæ gradus fuerat. Attamen GREGOR. THAUMATURG. *Epist. Canon. Can. 11. apud eund. Tom. II. fol. 35. & BASILIUS. Epist. Can. ad Amphiloeb. Can. 22. 75. ap. eund. ibid. fol. 79. 127.* disertam ejus in Canonibus suis mentionem faciunt.

§. VIII.

Et in his distincti erant a tertii ordinis pœnitentibus. Qui III.) *Recentur.* *Genusfectentes* seu *substrati* adpellabantur. Hi enim in navi ecclesiæ consistentes crebras manuum impositiones & benedictiones ab Episcopo recipiebant, precibus pro ipsis fieri solitis *Constit. Apost. lib. VIII. Cap. 8. 9.* in genua nixi intrerant: his denique opera Corpus adfligentia *privatim exercenda* injungebantur; hinc hæc statio proprie pœnitentialis erat. *Concil. Laodicen. Can. 19.* Ultimus Ordo erant IV.) *Consistentes*, sic dicti, quod ipsis licuerit consistere una cum fidelibus in Oratione communi & sacrificio usque ad finem: Id unum pœnitentiam eorum significabat, quod nec oblationes suas facere, nec eucharistia participes fieri poterant. *Concil. Nicæn. Cap. 11. Ancyran. Can. 4. 8. 16. 24.*

MORINUS *loc. cit. IV. cap. 16. num. 5. Lib. VI. cap. 1. seq.*

§. IX.

Tanta sollicitudine in curandis peccatoribus & delinquentibus *Canonibus* utebantur Episcopi, tanta circumspicione, in determinandis præcipue pœnitentiis, adeo, ut insigniores etiam Episcopi occurrente nova peccati specie de genere pœnitentiæ soli nihil statuerent, sed aliorum consilia anxie conquirerent, S CYPRIANUS *Epist. 53.* GREGOR. *Thaumat. Epist. Canon. Can. 1. 7. ap. Bevereg. loc. cit. fol. 32.* Pontifices quoque sæpe consulti sunt, ut de pœnitentia certis criminibus imponenda responderent, cujus exemplum refertur ap. GRATIAN. *Can. 17. XII. q. II.* Quanta insuper cautione singulis delictis pœnitentias aptare studuerint, id ex S. Petri Alexandrini & S. Basilii Epistolis Canonicis adparet. Inde orti sunt *Canonibus pœnitentiales*, seu regulæ, quibus Concilia, Pontifices atque SS. Patres pœnitentiæ peragenda normam præscripserunt. Inde *libelli pœnitentiales*, seu Collectiones istorum Canonum, ex quorum præscripto, & non ex animi sui Sententia presbyteri pœnitentias injungere tenebantur.

MO-

MORINUS *loc. cit. lib. VI. cap. 14. 15.* VAN ESPEN *loc. cit. cap. III.* Collectiones Canonum pœnitentialium extant ap. MORINUM *loc. cit.* per modum adpēdicis sub titulo: *Codicium Manuscriptorum pœnitentialium, sacramentariorum, pontificalium, divinorum officiorum, collectionum canonicarum, & ejusmodi librorum, qui disciplinam eccles. spectant, interiorem & exteriorem, nondum editorum descriptio, & enarratio.* Item HALITGAR. *Episcop. Cameracens. de vitiis & virtutibus & ordine pœnitentium Libri V.* Item *Lib. pœnitentialis ex Scriptorio Rom. Eccles. assumptus & descriptus. ap. HENR. CANISIUM Lect. antiq. Tom II. P. II. a fol. 81. usque ad fol. 147.* Edit. *Amstelæd. an. 1725.* add. *collectio canonum pœnitentialium ab ANTONIO AUGUSTINO ad calcem Epitomes Jur. vet. Pontif. subjuncta Edit. Paris.*

§. X.

Pœnitentia publica. Id quod tanto rigore tanta severitate executioni datum est, ut 1.) semel tantum ad publicæ pœnitentiæ privilegium ordinariæ remitterentur rei. S. AMBROS. *de pœnit. II. 10.* S. AUGUSTINUS *Epist. 54 ad Macedon.* SIRICIUS *Epist. I. ad Himer cap. 5.* relaptos enim vel ecclesia penitus rejectos, aut certe a Communionem per omnem vitam prohibitos, nec ad ullius formalis pœnitentiæ, qua restituerentur, Beneficium admissos fuisse Conciliorum Canones testantur. *Concil. Arelatens. II. Can. 21. ap. Harduin. Tom. II. Col. 775. Turonens. I. can. 8. ap. eund. ibid. col. 795. Toletan. III. can. 11. ap. eund. Tom. III. Coll. 481.* Quæ disciplina usque ad sæculum VIII. in ecclesia latina duravit. 2.) Ordinarius pœnitentiæ cursus homines sæpe numero decem, quindecim, vel viginti annis, dum per diversas pœnitentiæ scenas (sup. §. 7. 8.) eundem eis erat, detinebat: propter atrociora crimina pœnitendum fuit per omnem vitam & non nisi in vitæ exitu communitio dabatur. *Concil. Neocæsar can. 2. ap. Bevereg. Tom. I. fol. 407. Ancyran. can. 16. ap. eund. ibid. fol. 392.* 3.) pœnitentes in mortis articulo absoluti, si convaluissent, ad eundem statum pœnitentiæ reducti fuerunt, quem subire debuissent, si non ejusmodi morbi gravitas absolutionem eorum exegisset. *Concil. Carthagin. IV. cap. 76. 78. ap. Harduin. Tom. I. col. 983. Arausic. I. can. 3. ap. eund. ibid. col. 1783.*

MORIN, *loc. cit. lib. V. cap. 27. seqq.*

§. XI.

Examinatur & adprobatur. Hunc disciplinæ ecclesiasticæ rigorem & inexorabilem in peccatores severitatem nunquam sine stupore ad animum revocavi. Sed mox veterum ecclesiæ pastorum sapientiam & in religionis negotio zelum

zelum constantissimum admirari coepi. Dic enim, si quid adhuc dici potest ad criminum exterminium magis præstabile? Ne diuturnam nimis dixeris esse eam poenitentiam, quæ finita jam est, mox ac de sincera delinquentis emendatione prudenter dubitari non potest. Hoc tumulum fuerat episcoporum studium, hoc officium, ut quos metu & lacrymis & tolerantia & bonis operibus conversionem & opere & non tantum habitu ostendere viderint: *Concil. Nicæn. can. 12.* absque mora in plenam eos communionem gratulabundi restituant. *Temporis moram non quæro dicit S. CHRYSOST. homil. XIV in II ad Cor. sed animæ correctionem. Hoc itaque fac demonstres, sintne compuncti, sintne in melius mutati, & res tota confecta erit.*

§. XII.

Accedit & alia ratio, quam S. AUGUST. *sermon. 34. de diversis Idem cap. 3.* suppeditat. *Si enim homo ad pristinam felicitatem isto recipere- retur, lapsum in peccatum mortale focum reputaret.* Et quid rationi, quid justitiæ consentaneum magis est, quam ut quos publice peccando ad peccandum incitavimus, publice penitendo a peccato revocemus? Itaque mirum non est, quod poenitentia publicæ disciplina per XI Sæcula constantissime in ecclesia vigerit.

FLEURY. Discurs. in hist. eccles. II. §. 8.

§. XIII.

Sæculo XII ineunte decrescere & obsolescere quidem coepit; Sæculo id autem abusibus adnumerandum esse omnes arbitrantur. Videamus enim quid sit, cur antiquam poenitentiarum rationem *omnino* negligere placuerit. *1.)* Invaluerat opinio, inepta & satis crassa, quodlibet peccatum nova poenitentia esse delendum, ita: ut, si unum homicidium decem; decem homicidia centum annorum poenitentiam requirant: Quod utique contra veterum mentem poenitentiam impossibilem, & canones ridiculos faciebat. Jam *2.)* sub finem Sæculi IX substituere coeperunt poenitentiis canonicis alia opera laboriosa, qualia in Decreto Burchardi & in Petri Damiani scriptis occurrunt, nempe psalmos, genuflectiones, flagella, elemosynas, peregrinationes, quæ tamen omnia sine sincera cordis conversione peragi facillime possunt. *3.)* Devoluta ad presbyteros poenitentias imponendi & reconciliandi auctoritate (*infra §. 29*) horum confessoriorum tam sæcularium quam regularium, qui theologia

B

giæ scholasticæ operam navabant, universalis tandem prævaluit sententia, pœnitentiam injungendam a libero confessarii arbitrio pendere, & satisfactione injuncta acceptaque peccatorem extemplo absolvendum esse.

MORIN, *loc. cit. lib. X. Cap. 16. seqq. & 25.* Fleury *Discurs III. §. 16. IV. 15. VI. II.*

§. XIV.

Indulgentia ejusque species antiquæ. Tandem 4.) nihil magis omnimodam pœnitentiæ publicæ desuetudinem maturavit, quam illa Indulgentiarum species, quæ sæculo XI. usitata primum fuit. (instr. §. 17.) INDULGENTIA ecclesiastica est remissio cap. 4. de pœnit. pœnitentiæ in satisfactionem criminum pœnitentibus impositæ. Cap. 14. *ibid.* Bossuet *exposit. fid. cap. 1. num. 27.* Ejus species variæ, antiquiores aliæ, aliæ recentiores occurrunt. Antiquissima est illa, quæ usus S: PAULUS II. ad Cor. II. erga incestuosum Corinthium, quem excommunicatum Sathanae antea tradiderat (lib. V. §. 245.) nunc autem in gratiam & communionem eum recipi cupit, non tam pœnitentiæ opera, quam gratia & beneficio S. CHRYSOST. *homil. IV. in Epist. II. ad Cor.*

§. XV.

Idem. Cumque tempora pœnitentiæ Canonibus præscripta (sup. §. 10.) moderandi & contrahendi Concil. Nicæn. Can. 12. Ancyran. Can. 4. §. quin & modum pœnitentiæ aliquatenus immutandi Concil. Ancyran. Can. 2. potestatem habuerint Episcopi, prout pœnitentium conditio & diligentia id mereretur, quis non novam hic videat indulgentiæ speciem? Constat quibusdam peccatoribus, iis præsertim, qui in delicti contumacia per omnem vitam perliterant, ad ipsum e vita discessum reconciliationem denegatam fuisse; non enim videbatur dignus in morte recipere solatium, qui se non cogitavit esse mortuum. S. Cyprian. *Epist. 52. ad Anton.* ad Libellos tamen seu preces Martyrum pœnitentia cum pace morituris: Sanis quoque aliqua pœnitentiæ relaxatio indulgebatur. *Idem Epist. 15.*

§. XVI.

Quanta moderatone fuerint concessa. Sed animadvertendum est, quanta moderatione & circumspectione hætenus indulgentiæ concessæ sint. Apostolus illi Corinthio residuum donavit pœnitentiæ, ac non nisi post afflictionem pœnitentiæ tam gravem, ut ex ea desperationis periculum metueretur. Per-

Permiffit quidem *Concil. Nicæn. Can. 12.* ab Episcopis indulgentiam concedi, sed iis tantum *quicumque, & metu & lacrymis, & tolerantia, & bonis operibus conversionem opere, & non tantum habitu ostendunt.* Neque exitimes. Episcopos libellis Martyrum absque prævia & matura discussione statim subscripsisse. Jubebantur enim priusquam libellos darent, statum pœnitentium expendere, pro illis, quorum pœnitentiam satisfactioni proximam conspicerent, intercedere. Itaque nec, omnes qui Martyrum deprecationem allegare poterant, ideo Indulgentiam & pacem consequerentur. S. CYPRIAN. *Epist. 10.*

12. 17. 23.

VAN ESPEN *Tom. III. Dissert. de Synod. Nicæn. in Can. cit. & Tom. I. P. II. Sect. I. Tit. VII. cap. III.*

§. XVII.

Sæculo XI iterum alia indulgentia dari cœpit *intuitu alicujus ope* 2.) *Novæ* *vis laboriosi propter evidentem aut apparentem ecclesiæ utilitatem suscepti.* - *Magnum illud opus fere semper fuit, arma contra ethnicos, hæreticos aut Schismaticos ferre, VAN ESPEN loc. cit. Cap. 1. §. 9. 10.* Ejus exemplum celeberrimum expeditio in Palæstinam contra Saracenos, quæ horrante URBANO II. in *Concilio Clavomontano* an. 1095. primum decreta, & 1096. suscepta est, proposito Canone: *quicumque pro sola devotione, non pro honoris, vel pecuniæ adeptione ad liberandam ecclesiam Dei Hierusalem profectus fuerit, iter illud pro omni pœnitentia ei reputetur.* *Can. 2. Concil. Clavom. ap. Havduin. Tom. VI. Part II. col. 1718.* Eadem remissio dein facta fuit iis, qui, cum ipsi non possent, saltem suis sumptibus militem eo mitterent.

MORIN. *loc. cit. lib. X. 19.*

§. XVIII.

Mox circa medium Sæculi XII placuit, licere quoque integram 3.) *novis* *aut partem pœnitentiæ remittere illi, qui elemosynam conferret in* *simæ &* *alind pium opus v. g. reparationem ecclesiæ, monasterii, hospitalis,* *pœnitentiæ publi-* *& reliq. Quin-extensa fuit ista relaxatio ad pontium, itinerum, re-* *cæ ruina,* *rumque similium reflectionem. Denique itidem ad alia pietatis ope-* *ra, ut visitationem alicujus ecclesiæ cum obligatione ibidem orandi* *ad intentionem concedentis indulgentiam. Atque ita pœnitentiæ* *canonica & canonum pœnitentialium auctoritas licet Episcoporum* *debilitate, duritie peccatorum, negligentia atque ignorantia multum* *suc-*

B 2

successive ceciderit, per ejusmodi tamen indulgentias lethalem quasi
ictum accepit. (sup. §. 14.)

§. XIX.

Earum
Excessum

Deinceps vix conveniens moderatio servari potuit, adeo, ut sen-
sim ex nimia harum indulgentiarum extensione summa disciplina ec-
clesiastica collapsio secuta fuerit, cujus tamen nec ecclesiam nec
pontifices reos arguas, qui in dandis indulgentiis etiam Sæculo XII
adhuc eam moderationem tenuerunt, ut *partiales* duntaxat concede-
mitterent. Horum vero liberalitas nimia in *Concil. Lateran. IV.* re-
stringi debuit *cap. 14. de penit.* ut jam annalem tantum in ecclesiarum
dedicatione & in aliis XL dierum indulgentiam concedere possint, &
ex illo tempore plena indulgentia summo pontifici reservata fuerit.

§. XX.

Concili-
um Trid.
restrinxit

Negari quidem non potest, sæpius & ipsos pontifices postea
valde liberales fuisse, sed & revocationem & moderationem a SIX-
TO IV. factam in *Cap. §. de penit. Extravag. com.* non ignoramus.
Tandem *Concil. Trident.* in concedendis indulgentiis *moderationem*
juxta veterem, & probatam in ecclesia consuetudinem addibere jussit, ne
nimia facilitate disciplina ecclesiastica enervetur. Sess. XXV. Decret. de
indulg.

VAN ESPEN *loc. cit. cap. III. §. 12. seq.* Quam aliena sit ab ecclesiæ spiritu indulgentia-
rum in annos centenos aut millenos liberalitas, ex his jam patescit. *De quibus quid*
dicat DOMIN. SOTO in IV. Sessent. Dist. XXI. art. I. Q. 2. omnino lega-
meretur.

§. XXI.

Indulgen-
tiarum
hodierna-
rum for-
ma est re-
centior.

Novissimæ hujus indulgentiarum speciei (sup. §. 18.) ad cujus
tenorem modernæ indulgentiæ elargiuntur, nullum authenticum
monumentum Sæculo XII antiquius hæctenus repertum fuisse MO-
RINUS *loc. cit. Lib. X. 20. num. 3.* contendit. Ab antiquis remissio-
nibus (sup. §. 14. 15.) in eo, quam maxime differt, cum, ut pro uno
eodemque opere omnibus indifferenter pœnitentibus partialis vel to-
talis pœnitentiæ remissio sive indulgentia addiceretur, pristinis patri-
bus fuerit ignotum, & disciplinæ pœnitentia in ecclesia hæctenus con-
servata contrarium (sup. §. 16.)

Solent

Solent quidam alius reperere earum indulgentiarum originem, quibus tamen præter MORIN. *loc. cit.* respondent VAN ESPEN *loc. cit. cap. I § 19. seqq.* & THEOD. RUPPRECHT *in Not. hist. ad Jus Can. tit. de pœnit. num. 90.* Rationes, quibus hanc indulgentialem formulam defendere solebant, refert & ad eas pariter respondet VAN ESPEN *loc. cit. cap. II. §. 6. seq.* & FLEURY *Discurs. in hist. eccles. IV. §. 16.*

§. XXII.

Inde tamen pessime concludunt, qui indulgentiarum usum sæculo Non res primum XI & XII in ecclesia ortum, aut potestatem eas concedendi, ab Episcopis & Pontificibus illis primum temporibus usurpatam fuisse autumant. Modum enim duntaxat indulgentias concedendi iis temporibus mutatum esse dicendum; adeoque non rei ipsius, sed formulæ novitas causanda est. Id quod ad disciplinam historiamque pertinet, nequaquam ad fidem. *Nihil aliud de indulgentiis credendum ponit Tridentina Synodus (Sess. XXV. Decret. de Indulg.) quam potestatem eas conferendi a Christo ecclesie concessam esse, earumque usum esse salutarem.* Ita Benign. Bossuet *in exposit. fid. & doctrin. Cathol. loc. cit.* additque retinendum illum adhibita tamen moderatione, ne nimia facilitate ecclesiastica disciplina enervetur.

VAN ESPEN *loc. cit. cap. I. §. 26. cap. II. §. 9. seqq.*

§. XXIII.

Famosa admodum species indulgentiæ est, quæ *Jubileum* vocari solet eaque omnium largissima æstimatur. Illius auctor fuit BON.FACIUS VIII qui an. 1300. iis, qui vere pœnitentes & confessi eo anno Basilicas principis Apostolorum visitaverint, non solum plenam & largiorem, imo plenissimam omnium suorum veniam peccatorum concessit, hasque indulgentias omni anno centesimo iterandas voluit *Cap. 1. de pœnit. Extravag. comm.* CLEMENS VI. an. 1350. ad instantiam populi romani easdem plenarias indulgentias celebravit, atque quovis anno quinquagesimo repeti iussit, argumento *Jubilæi judaici Levit. XXV. 10. Num. XXXVI. 4.* unde ipsum indulgentias hujus formulæ nomen descendit, *cap. 2. ibid.* Rursus an. 1389. URBANUS VI a quo fatale ac diuturnum schisma Avenionense initium sumisit, tempus Jubilæi ad annum trigésimum tertium, PAULUS II autem an. 1470. ad annum vigésimum quintum contraxit, quam ordinationem SIXTUS IV *an. 1473. confirmavit. Cap. 4. ibid.*

Jubilæi origo.

§. XXIV.

& historia. BONIFACIUS IX ad finem Sæculi XIV easdem indulgentias, anno Jubilæi Romæ absoluto, ad alias quasdam civitates de singulari gratia extendit, PAULUS II vero an. 1464. ad pontificatum assumptus generalem ad omnes ecclesias extensionem fecit. Atque hætenus alia indicendi Jubilæi causa præter recursum temporis præfixi ignota fuit. SIXTUS V ergo primus fuit, qui initio sui pontificatus *pro felice regimine* Jubilæum indixit. *Constitut. VIRIUM NOSTRARUM Bullar. rom. Tom. II. fol 526.* cujus exemplum sequentes Pontifices imitati sunt.

VAN ESPEN. *loc. cit. cap. V. & VI.*

§. XXV.

Forma &
conditio-
nes.

Forma ac conditiones Jubilæi in Bulla SIXTI V expressæ eadem sunt, quæ hodie in Bullis Jubilæi exprimi solent. Imprimis assignantur duæ hebdomadæ, in quarum altera conditiones requisitæ impleri debent, nimirum, ut quis tribus diebus jejunet, elemosynam, quantum pro sua facultate visum fuerit, croget: atque unam, ut minus ecclesiam ex designatis ab ordinario visitet: atque ibidem oret ad finem in Bulla expressum: peccata sua humiliter & contrito corde confiteatur & Eucharistiam devote accipiat. Ad quæ peragenda, ut magis idonei fideles efficiantur, conceditur omnibus, ut possint hac vice eligere confessarium quemcumque ab ordinario adprobarum, qui poenitentem ab omnibus criminibus quacumque ratione reservatis, atque etiam a sententiis, censuris ac poenis ecclesiasticis quomodolibet incursum absolvere, ac quacumque emissâ vota, præterquam castitatis & religionis, in alia pietatis opera commutare, vigore jubilæi potest.

Vid. R. D. BALTHAS. RERESLICH *canonicus eccles. Zagrabienfis doctissimus Dissert. de Indulg. Jubil.*

§. XXVI.

Pœnitentiam publicam. Concil. Trident. inculcavit. Quam in desuetudinem abiisse variisque ex causis (sup. §. 130) obliteratam esse diximus pœnitentiæ publicæ disciplinam, eam per expressam alicujus pontificis aut concilii constitutionem abrogatam fuisse nunquam legimus. Quid? quod *cap. 1. de pœnit. & remiss. & Concil. Trident.* eam disertis verbis inculcaverit. *Quando igitur ab aliquo publice & in multorum conspectu crimen commissum fuerit, unde alios scandalo* offend-

offensos commotosque fuisse non sit dubitandum; huic condignam pro modo culpæ penitentiam publice injungi oportet, ut quos exemplo suo ad malis mores provocavit, suæ emendationis testimonio ad rectam revocet vitam Episcopus tamen publicæ hoc penitentis genus in aliud secretum poterit commutare, quando ita magis judicaverit expedire. Sess. XXIV. cap. 8. de ref.

§. XXVII.

Dumque eadem Trident. Synodus Sess. XIV. cap. 8. in doctrina de sanct. penit. sacram. præcipit, pro qualitate criminum & penitentium facultate salutare & convenientes satisfactiones injungere, atque præ oculis habere, ut satisfactio, quam imponunt, non sit tantum ad novæ vitæ custodiam, & infirmitatis medicinam, sed etiam ad præteritorum peccatorum vindictam & castigationem, ipsam genuinam patrum disciplinam, quam in fingendis & exequendis canonibus penitentialibus intenderunt, expressit, atque eatenus hodierna disciplina juxta Synodum Trident. antiquæ patrum disciplinæ consona est, eodemque manente ecclesiæ spiritu sola hæc differentia se exerit, quod penitentis injungendæ non amplius verbis Canonum, sed prudenti sacerdotis arbitrio determinantur. Itaque superfluum foret de insigni, quem canonum penitentialium (sup. §. 9.) notitia hodie adhuc pastoribus præstat, usu plura disputare.

Et anti-
quum
ecclesiæ
spiritum
in peni-
tentis in-
jungendis
expressit.

VAN ESPEN loc. cit. Th. VI. cap. V.

§. XXVIII.

Penitentis publicæ disciplinam præcipue Episcoporum curæ fuisse concreditam, uti reliqua officia ecclesiæ universa, nemo in controversiam trahit. Nam Canones semper loquuntur de Episcopo ad minimum, ut conjuncto cum Senatu suo ecclesiastico (sup. §. 251.) Illius erat peccatores ab ecclesiâ avellere, eisque penitentiam imponere: & dein examinare eorum profectus: & tum vel prorogare eorum penitentiam vel pro sua indulgentia moderari: & denique admittere eos ad communionem ecclesiæ per absolutionem. Equidem facile largior Episcopum per se ipsum omnibus se præstare haud potuisse, & propterea presbyteros in adiutorium hujus rei sibi adscivisse, quibus etiam Canones publicæ disciplinæ exercitium in certis casibus concedebant. Verum ex illis ipsis canonibus evidens est, publicam penitentiam

Peniten-
tiæ pub-
licæ Mi-
nistri
erant soli
Episcopi.

tiam a solo Episcopo, & a presbyteris non nisi illius jussu, & ita delegata quasi ac vicaria auctoritate administratam fuisse.

CONSIL. CARTAG. II. de an. 390. can. 3. & 4. & concil. carthag. III. de an. 397. can. 32. EMAN. SCHELSTRATE DISSERT. III. c. 4. & 7. de eccles. African. sub Cartha gin. Primat. Qua ratione non tantum diaconis, sed etiam laicis non nunquam concessa fuerit peccatores reconciliandi potestas, tradit MORINUS loc. cit. Lib. VIII cap. 23. 24. Ceterum de Ministro Sacramenti poenitentiae vid. CONCIL. TRID. sess. XIV. cap. 6. in doctrin. de S. poenit. sacram. add. can. 10. de sanct. poenit. sacrament.

§. XXIX.

Ea cessante
presbyteri
Curati.

Elapso Saeculo VII postquam pro peccatis occultis poenitentia occulta injungi desit, (sup. §. 6.) simul etiam poenitentia occultorum criminum presbyteris concessa, publicorum vero Episcopis reservata fuit. Quo ergo rarior poenitentia publica & quo frequentior privata facta est, eo etiam magis auctoritas poenitentias imponendi & reconciliandi ad presbyteros devolvi coepit. Ceterum ad illos tantum, qui specialiter ad curam animarum tanquam proprii sacerdotes erant regi suo praepositi, adeo, ut irrita haberetur absolutio ab alieno sacerdote sine proprii licentia obtenta. *Arg. cap. fin. de poenit. & cap. 12. ibid.* Ita ergo presbyteri beneficia curata habentes jure ordinario poenitentiam aequae, ut reliqua sacra administrare coeperunt. Unde consequitur, ad illos tantum pertinere, hanc curam aliis, si ipsi negotiis sacris superesse non possint, committere. *Concil. Trident. Sess. XXI. cap. 4. de ref.*

§. XXX.

Ordine
per privi-
legia pa-
palia tur-
batum.

Sed Saeculo XIII romani pontifices exortis tum ordinibus fratrum mendicantium his concesserunt, ut fidelium confessiones ubique liberent excipere, poenitentias injungere, & absolutionem impertiri valerent. Sane GREGORIUS IX. primus fuisse videtur, qui an. 1227. fratribus praedicatoribus tale privilegium indulgit, quod inauditum & his etiam ipsis temporibus novum adpellavit, MATH. PARIS. ad an. 1246. Inde gravium discordiarum & scandalorum originem ipsi pontifices repetunt, de quibus componendis & tollendis egit BONIFACIUS VIII in cap. 2. de Sepult. Extravag. comm. Sed frustra, si BENEDICTO XI in cap. 1. de privileg. ibid. credimus, qui tamen ipse discordiae, pro qua

qua sedanda processerat, fomentum non modicum ministravit. cap. 2. de Sepult. in Clement. & ideo CLEMENS V Bonifacii Constitutionem innovavit in cap. 2. cit.

VAN ESPEN. loc. cit. Tit. VI. Cap. VII. §. 8. 9. 11. seq. ubi horum privilegiorum rationem & causas, cur postulate in Tridentino Concilio eorum revocationi curiales romani retiterint, demonstrat.

§. XXXI.

Concilium Trident, vero in hanc rem decrevit: Nullum etiam regu- Concil. Trident. aliquatenus resti-
larem posse confessiones secularium etiam sacerdotum, audire, nec ad id idoneum reputari, nisi aut par obiale Beneficium aut ab Episcopis per Examen, si illis videbitur esse necessarium aut alias idoneus iudicatur, & as-
probationem, quæ gratis detur, obtineat; privilegii & consuetudine quacumque, etiam immemoriali, non obstantibus. Sess. XXIII. cap. 15. de ref.

VAN ESPEN loc. cit. cap. VIII.

§. XXXII.

Ne autem juri parochi sive proprii sacerdotis per privilegia & licentias regularibus & secularibus sacerdotibus nullam curam animarum habentibus concessas, videatur derogatum; sapissime constitutum est, ita liberum esse fidelibus confiteri, quoties voluerint, presbyteris legitime adprobatis, ut tamen saltem semel in anno tempore paschali, proprio sacerdoti aut alieno de hujus licentia confiteantur. cap. 2. de Treug. & par. extravag. Comm.

VAN ESPEN loc. cit. cap. VI.

§. XXXIII.

Exigua quædam pristinae auctoritatis Episcopalis (sup. §. 28.) Reservatum
pars in quorundam criminum seu Casuum reservatione habetur. De ea Synodus Trident declarat: Magnopere ad Christiani populi disciplinam pertinere, sanctissimis patribus nostris visum est, ut atrociora quædam & graviora crimina non a quibusvis, sed a summis duntaxat sacerdotibus ab- solverentur. Sess. XIV. cap. 7. de doctrin. pœnit. Et ita Synodus non tantum in pontifice, sed & in Episcopis hanc auctoritatem reservandi agnovit, & ab omnibus agnoscendam definivit. Can. II. de sacram. pœnit.

Qua ratione per ejusmodi privilegia juribus parochorum nihil derogari dicatur.

§. XXXIV.

Quarum
aliæ epis-
copales,
aliæ pa-
pales,

Enimvero *Reservationes Episcopales*, quæ utique juris ordinarii olim fuerant, (sup. §. 28) antiquissimæ sunt. *Papales* sæculo XI nondum ubique invaluerant. Tum solebant Episcopi non nullos gravium criminum reos ad sedem apostolicam mittere, vel ut a pontifice reconciliarentur, vel ut pœnitentiam ab eo accipiant, qua demum peracta ab Episcopis absolverentur: quin & conciliorum decreta aliquos non nisi a solo papa absolvi posse decernebant. Ita reservationes papales ortæ sunt, de quibus id tenendum: In casibus ab Episcopo reservatis absolvere non posse eum, qui in casibus sedi apostolicæ reservatis absolvendi licentiam etiam specialem impetravit, licet reservati Episcopo essent inter casus sedi apostolicæ reservatos.

VAN ESPEN *loc. cit. cap. IX.* Mendicantes ab ordinario adprobatos vi privilegiorum delegatam habere jurisdictionem ad omnes casus & Censuras Papæ reservatas, exceptis casibus Bullæ Cœnæ & sex aliis a Clemente VIII. reservatis ostendit, P. ZECH. *de jure Rer. eccles. sect. II. Tit. VI. §. 268.* Sed nemo non videt ita destructam esse præcipuam ac fundamentalem harum reservationum rationem, quæ in eo constitit, ut difficilior obtinendæ Absolutionis occasio a crimine committendo retraheret. Et hæreticum posse absolvere ab eoque absolutionem petendam esse, recte docere nobis videtur VAN ESPEN *loc. cit. §. 35.*

§. XXXV.

Quomodo
hæc de
pœnitentia
matéria
ad jus
Canon.
pertinet.

Quamdiu fori interni & externi conjunctio stetit (*lib. V. §. 258.*) & pœnitentiæ publicæ disciplina viguit (sup. §. 16.) tamdiu ea, de qua modo differuimus, Pœnitentiæ materia latissimum judicii & ita juris ecclesiastici objectum fuit. Sed muratis scenis universa hæc doctrina foro mere interno cessit adeo, ut theologix, præsertim morali, penitus relinquenda videri posset. Nos autem ita censemus: decretalium libri V. & juris Canonici non solum novissimi, sed etiam antiqui & novi interpreterem, imo & scientiæ hujus studiosum quemlibet harum rerum omnium notitia ad exactam Canonum intelligentiam carere penitus non esse.

CAPUT

CAPUT II.
DE POENIS ECCLESIASTICIS IN
GENERE ET IN SPECIE.

§. XXXVI.

Hactenus dicta de poenitent iis pro ratione instituti nostri sufficiant. A poenitentis differunt poenæ eccl.
Nunc de POENIS ecclesiasticis agamus, quæ magis ad forum externum spectant. Cave autem *poenitentias* confundas cum *pœnis* *Canonicis*. Nam poenitentiam non nisi *poenitentibus* & sincerum conversionis propositum profitentibus concedebant. Nemo ad eam recipiendam cogebatur, sed qui se non subiciebant, si alicujus peccati publici convicti essent, a communione fidelium excludebantur. Pœnæ autem infliguntur *invitis*, ut vel emoti redeant ad frugem, vel indigni ejiciantur ex ecclesia. Quod si poenitentia coactæ exempla obijcias, animadvertendum est, ab eruditioribus ea inter abusus recenseri.

Concil. Turcnens. I. can. 18. Ventic. can. 3. Aurelianens. I. can. 11. Epasmens. cap. 23. Tolosan. III. can. 11. Barcinonens. II. cap. 4. Fleury hist. eccles. lib. 51. §. 8. lib. 54. §. 23. 24. Idem Discurs. III. ad hist. eccles. §. 16. Idem Instit. jur. eccles. P. II. cap. IV. §. 5.

§. XXXVII.

Pœnæ ecclesiasticæ omnes, ut ex earum definitione adparet (lib. Et ab his censuræ. V. §. 246.) in privatione Bonorum spiritualium consistunt, & tum de-
linquentis emendationem tum scandali a reliquo populo fidei aver-
sionem intendunt (ibid. §. cit.) atque catenus pariter omnes una de-
finitione *adequata* comprehendi posse videntur. Sed ex quo INNO-
CENTIUS III., quid per censuram intelligi debeat, consultus respon-
dit, quod per eam non solum interdicti sed & suspensionis & excommunica-
tionis sententia valet intelligi. Cap. 20. de *V. S.* tum acuta scholasticorum
natio insignem censuras inter seu pœnas ecclesiasticas medicinales & reli-
quas pœnas *strictæ* sic dictas seu vindicativas differentiam deprehendisse
autumabant. Quare ipsis censura est pœna spiritualis privans usu quo-
run-

rundam bonorum spiritualium ad rei correctionem imposita. Pena vero ecclesiastica *stricte* sic dicta privatio bonorum spiritualium in criminis punitionem & vindictam directe inflicta.

In hanc divisionem Decretalis tuæ ad unum omnes consentiunt. De eo tantum adhuc disputant, an pontifex in *Cap. 10. ait* complete omnes censurarum species retulerit? Id negare videtur GONZALEZ, *ad Cap. cit.* Sed multo communior est sententia præter excommunicationem, suspensionem & interdictum nullam aliam esse censuram ecclesiasticam adeoque depositionem, degradationem, aliasque pœnas ecclesiasticas aut impedimenta canonica non esse species censuræ, nec eo nomine intelligi posse. VAN ESPEN P. III. *Tit. XI. cap. III. §. I. seq.*

§. XXXVIII.

Pœnarum
& censur-
arum
differen-
tiæ in
specie.

Operæ pretium est, ut accuratius hanc divisionem evolvamus. *Censurarum* has esse proprias qualitates ajunt. 1.) Quod privent hominem tantum usu bonorum spiritualium *communium*, & quidem 2.) *ad tempus*, ut non sint perpetuæ, sed tolli debeant, quam primum reus resipiscit. Denique 3.) quod unice intendant *emendationem* & *correctionem* delinquentis vel contumacis. Ceterarum vero *pœnarum ecclesiasticarum* contrarias proprietates esse, quod 1.) spoliarent delinquentem non modo *usu*, sed *potestate* etiam & *facultate*, ut *degradatio* & *depositio*, quod 2.) *perpetuum effectum* sua natura habeant, atque 3.) primario intendant criminis commissi *punitioem* seu *vindictam* ex *justitia commutativa*. Quæ ratione tres illas vulgatas censurarum species ita circumscriptas esse putant, ut a reliquis pœnis ecclesiasticis facile distingui possint.

GIBALLIN. *de Sac. jurisd. in ferend. pœn. & censur. eccles. Disq. I. q. I. seq. Disq. II. q. I. seq.*

§. XXXIX.

Sed hæc
distinctiones
scho-
lasticæ.

Verum multa adhuc supersunt, quæ jure hic objicias. Inprimis, uti MORINUS *loc. cit. Lib. VI. cap. 25. num. 12. ait*: cordatus quisque in auctororum ecclesiasticorum, qui XI. seculorum spatio scripserunt, lectione tantillum versatus mihi facile concedet, artem illam *stricte præcipit* & *secundum formalitates logicæ de censuris ecclesiasticis loquendi* & *probabiliter pbuandi ante illud tempus ab ecclesiasticis auctoribus non fuisse usurpatum*. Dein quis ignorat *finem pœnarum justerum invariabilem esse* & *per eas æque principaliter emendationem delinquentis, satisfactionem læsi & exemplum alios absterrens*, nunquam vero *punitioem* & *vindictam*

in.

intendi posse ac debere, quod autem dicunt, censuras communium Bonorum usu & ad tempus tantum nos privare; id nec essentialem poenarum diversitatem demonstrat, nec generaliter verum est. Nam uti depositio privationem perpetuam, ita excommunicatio exclusivam perpetuam continet. In utroque casu restitutio ex gratia singulari fiebat, & satis manifestum est, ecclesiam saepe numero irrevocabilem excommunicationis sententiam tulisse, ut neque in mortis articulo aeternam pacem & communionem concederet. Sane Veteres poenae & censurae adpellationibus promiscue uti sunt, *Can. 18. XL. q. III.* & quidem posterior vel ideo magis placuisse videtur, quod *censura apud Romanos* etiam in privatione juris vel dignitatis consisteret.

TERTULLIAN. *Apolog. cap. 39.* excommunicationem vocat *censuram divinam* S. CYPRIAN. *Epist. 55. ad Cornel. legi* (inquit) *litteras tuas ecclesiasticae discipline & sacerdotalis censurae satis plenas* Idem *Epist. 11.* poenas, quas peccatoribus minatur Deus, vocat *divinam censuram*, BOEHMER. *dissert. de genuin. poenar. eccles. indol. §. 22.*

§. XL.

Est itaque inepta & inutili labore conficta poenarum ecclesiasticarum a censuris differentia; unanimi tamen interpretum calculo recepta, ut jam nec negligi penitus nec simpliciter tolerari absque confusione possit. Quapropter viam mediam elegimus, & hodiernam de censuris & poenis canonicis doctrinam & loquendi phrasin ita exponemus, ut tamen nec veterem tanquam inutilem & plane abolitam silentio praecreamus. Ceterum magis ex ordine nos facturos esse speramus, si primo de poenis & censuris clericis & laicis communibus dein clericorum propriis eodem modo, quem in delictorum divi-
Satis-
praesunt.

§. XLI.

Jus puniendi ex Christi institutione ecclesiae competens (*lib. V. Fundamentum*, §. 244.) a potestate clavium dependere diximus (*ibid. §. 245.*) illudque ab Episcopis exerceri auctoritate praecipua & antiquissima (*ibid. §. 251.* & poenas §. 252.) qui etiam soli poenitentiae publicae ministri fuerant (*sup. §. 28.*) & poenas infligendi deducitur
 atque durante fori interni & externi nexu (*lib. V. §. 258.*) potestas clavium, quae administrationi Sacramenti poenitentiae, eadem & censurarum disciplinae necessaria esse & sufficere videbatur. Illa conjunctio-
ne

ne sublata (*ibid.* §. 259.) simul *duplex clavis* ligandi & solvendi, duplex potestas, *ordinis* scilicet & *jurisdictionis* distingui coepit, unaque axioma invaluit, illam ad *forum penitentiale & internum*, hanc ad *judiciale & externum* pertinere, adeoque auctoritatem ferendi censuras non ab ordine, sed a jurisdictione dependere, nec ordinem etiam sacerdotalem ad eam sufficere, sed necessariam esse jurisdictionem in foro externo & contentioso.

§. XLII.

Quibus illud in specie competat Inde consequitur, Jus irrogandi censuras competere, 1.) *Summo Pontifici*, ob amplissimam (ut ajunt) ejus jurisdictionem in omnes fideles, per universam ecclesiam; verum hæc potestatis plenitudo non unam tantum exceptionem patitur. 2.) *Episcopis*, quibus utique tota ecclesiastica jurisdictione principaliter & jure proprio in suis diocesisbus competit. 3.) iisque electis & confirmatis, licet consecrati nondum sint, quia his competunt omnia, quæ jurisdictionis sunt.

§. XLIII.

Idem. Ulterius concludunt, auctoritatem ferendi censuras 4.) etiam inferioribus iudicibus sive ordinario sive delegato jure comperere posse, eaque gaudere prelatos regulares in suos subditos regulares, *cap. 10. de maj. & obed.* omnesque, qui exercent jurisdictionem quasi episcopalem, uti *capitulum sede vacante*. 5.) Quin illam recte quoque concedi & explicari posse a non presbyteris: *quamvis enim non sacerdos nem in foro contentioso: & ideo potest censuras ferre, & licet non habeat clavem ordinis, habere potest clavem jurisdictionis.* S. THOMAS in *IV. Dist. 18. q. 2. art. 2.* Adeoque 6.) posse hanc potestatem acquiri consuetudine & præscriptione, quo titulo plebanum in *cap. 3. de off. iud.* dignitate constitutas, hujus juris incapaces esse *cap. 10. de penit. & remiss.* non obstante *cap. 12. de maj. & obed.* 7.) Censuram latam in non subditum nullam & irritam esse ob defectum jurisdictionis. 8.) Ne tamen auctoritas Episcoporum prætextu exemptionis vilescat, a censuris episcopalibus nullos regulares exemptos esse deciditur in *Concil. Trident. Sess. XXV. cap. 12. de regular.*

VAN ESPEN P. III, Tit. XI, cap. III, §. 9. seq. Idem *iraß. in. cap. II, §. 4.*

De

DE EXCOMMUNICATIONE.

§. XLIV.

Ad censuras & poenas ecclesiasticas *communes*, quæ omnibus ecclesie membris irrogari possunt, referenda est EXCOMMUNICATIO, cujus diversæ species in veterum disciplina observantur. Sicut enim *communicare* in sensu generali designat, esse in societate ecclesiastica ejusque juribus pro diversitate status frui: ita *excommunicatio* in denegatione communionis & jurium inde dependentium consistit. Hæc denegatio vel conjuncta est cum ejectione ex cœtu ecclesiastico, vel simplex est & nuda, cujus tot gradus cogitari possunt, quot sunt species communionis, quæ fideles ecclesie unitatem & intimam ad finem ejus consequendum conjunctionem significare solent.

Censuræ & poenæ ecclesiasticæ I.) COMMUNES I.) EXCOMMUNICATIO.

Quare Episcopi, qui sine legitima causa synodo provinciali interesse negligebant, excommunicari dicebantur, dum communionem aliarum ecclesiarum & Episcoporum privati ecclesie sue communionem contenti esse jubebantur. *Can. 10. 12. 14. dist. 18. ad. can. 2. dist. 58.* Cum ecclesia quædam particularis in alterius ecclesie, aut episcopi doctrina perversum quid conspiceret, negabat, aut etiam rejiciebat *litteras communionis*, aut repellebat a communionem fideles illius ecclesie, tamen si *litteris commendatitiis* instructi venirent, *CAN. APOST. 32.* & ita ecclesie se se mutuo excommunicabant. *VAN ESPEN loc. cit. cap. IV. §. 1. seqq. Tract. cit. cap. I. §. 1.*

§. LXV.

Sed duas tantum excommunicationis species, quæ apud veteres celeberrimæ erant, diligentius explicabimus, ne in eandem cum scholasticis, qui eas attendere neglexerunt, confusionem incidamus. *Excommunicatio minor*, seu *medicinalis*, quam & *separationem* dixerunt, consistebat in exclusionem hominum a communionem publici cultus divini. Ejus gradus erant quatuor; vel enim 1.) a sola eucharistie participatione, vel 2.) a precibus quoque fidelium, imo & 3.) catechumenorum, vel denique 4.) ab omni ecclesie ingressu excommunicabantur peccatores propter leviora crimina, vel si propter graviora, isti solum, qui statim promptum animum legibus poenitentie publicæ, quacum semper conjuncta erat (sup. §. 78.) se submittere

Cujus duæ olim erant species.

ostendebant. *Major* excommunicatio erat, quando homines obdurati ipse excommunicatione medicinali de ecclesia penitus expelluntur, ut jam haberentur tanquam ethnici & publicani, nulla sacrorum communione, sed omnium execratione digni. Unde in antiquis canonibus *oranimoda separatio, Anathema, excommunicatio mortalis* nuncupatur.

Peremptorii sunt in hanc rem Textus S. AUGUSTINI: *Nos vero quemquam a communione prohibere non possumus, quamvis hac prohibitio nondum MORTALIS sit, sed MEDICINALIS, nisi aut sponte confessum, aut in aliquo sive seculari sive ecclesiastico iudicio nominatum atque convictum Lib. L. homil. ult. Neque a populo Dei separamus, quis vel degradando vel excommunicando ad humiliorem penitentiae locum redigimus. Lib. post collas. cont. donatist. add. BINGHAM, loc. cit. Lib. XVI II. §. 6 seq.*

§. XLVI.

Excommunicatio
in specie
& Anathema.

Inde observandum est, vocem excommunicationis simpliciter positam ac prolatam, apud veteres minorem illam plerumque denotasse. *Can. ult. III. q. IV. can. 41. 108 XI. q. III.* econtra *anathema* semper pro excommunicatione maiore adhibitum esse S. CHRYSOST. *homil. XV. in Epist. ad Roman.* Donec GREGORIUS IX in *cap. pen. de sent. excom.* declaravit: *Si quem sub hac forma verborum, ILLUM EXCOMMUNICO, vel simili a iudice suo excommunicari contingat, eum non tantum MINORI, quæ a perceptione sacramentorum, sed etiam MAJORI EXCOMMUNICATIONE, quæ a communione fidelium separat, esse ligatum.* Ita ad stipulante interpretum ignorantia factum est, ut excommunicationis minoris species (sup. §. 45.) obliterarentur: ut ad ea, quæ de illa SS. Patres docuerant, excommunicationem mortalem & maiorem applicarent: ut deprehensa voce: *Anathema* novissimam omnino excommunicationis formam somniarent.

Dici vix potest, quantum in hac materia à sensu parum & spiritu ecclesiæ recessum sit, occasione illius interpretationis per *cap. penult. cit. factæ*; ubicumque enim in canonibus & parum regulis occurrit vox *excommunicatio*, idque pro culpis sæpe levibus (sup. §. 45.) eam acceperunt pro *maiore & mortali*. Inde excommunicationum multitudo. Ubi vero canones agunt de moderatione & prudentia in excommunicatione servanda, nec non gravitate delicti atque de contumacia & rebellionibus &c. hæc omnia tanquam ad *anathema* magis quam ad excommunicationem maiorem spectare perperam existimant. VAN ESPEN, *Tractat. cit. cap. I. §. 3.*

§. XLVII.

Atque hac ratione triplex excommunicationis species, sensui cano-

Ex errore
dein tres
distingui
cæperunt

canonum antiquorum prorsus contraria invaluit, nimirum *excommunicatio solennis* seu *anathema*, quæ sit adhibitis quibusdam cæremoniis: *major & non solennis cap. 10. de Jud. & minor*, quæ solum a sacramentorum perceptione privationem efficit: *cap. ult. de cleric. excom. minist. cap. pen. de sent. excom.* Eam incurri ajunt in unico casu, si quis communicet cum eo, quem major excommunicatio ligatum tenet. *cap. 3. de sent. excom. in VI.* Tametsi autem veteribus plures notæ fuerint excommunicationes minores (sup. §. 45.) hanc tamen speciem sæculo primo XIII. fors ab ipso Gregorio IX inventam, ignorabant; quivis enim excommunicato communicans idem penitus excommunicationis vinculum incurrebat. Ceterum testantur auctores, eam a multis annis penitus prope absoletam esse. Itaque de sola excommunicatione majori nobis deinceps sermo erit.

MORIN. *loc. cit. lib. VI. Cap. 25.*

§. XLVIII.

Ejus notissima divisio est in eam, quæ dicitur *hominis* & a iudice per sententiam irrogatur, & in eam, quæ *juris* seu *legis* audit; si sanctio canonis in excommunicatione consistat, eaque vel *ferendæ* vel *latæ sententiæ*. Quæ postrema species, licet sit hodie vulgatissima & in praxi frequentissima, certum tamen est, ejus per novem ut minus sæcula, imo in Gratiani quoque decreto vix ullum vestigium existere. At eo majores brevi tempore progressus habuit. Per seculum *librum Sextum decretalium* introducti sunt XXXII. casus excommunicationis latæ sententiæ: *Gloss. in cap. 22. de sent. excom. in VI.* Inveniuntur in solis *Clementinis L.* ejusmodi excommunicationes: *Gloss. in cap. 1. Clement. cod. per Bullam Cænæ, per Extravagantes, per Constitutiones synodales, per visitationes & renovationes regularium* pene innumera: & vix ulla Bulla aut Rescriptum Romæ prodit, cui non sit annexa excommunicatio ipso facto incurrenda, idque non raro etiam in decretis, quæ ad solam rerum & jurium temporalium conservationem tendunt.

Excommunicatio major est vel juris vel hominis.

NAUARR. in *Manual. cap. 27. n. 49.* In antiquis canonibus, in decreto & decretalibus vix XXVI. casus excommunicationum reperiuntur, quæ tamen ipsæ, si recta ponderentur, maximam partem non excommunicationem ipso facto, sed ab homine convictis infligendam indigunt. Neque est, quod aliter interpretemur verba celebratissimi *cap. si quis suadente diabolo. 29. XVII. Q. IV.* quo dicitur, qui in clericum vel monachum violentas manus intulerit, *Anathematis vinculo subiacere*, si scilicet con-

convictus, ac condemnatus fuerit. Interim glossa id explicat de excommunicatione ipso facto incurrenda, quæ opinio vulgo regnat. FLEURY: *Instit. Jur. eccles. P. III. cap. XX. §. 7.* VAN ESPEN: *P. III. Tit. XI. Cap. VII. §. 20. Tract. cap. I. §. 4.*

§. XLIX.

Ad eam
requiritur
justa cau-
sa.

Pœna excommunicationis in ecclesia nulla major est. can. 17. XXIV. q. III. Igitur, ut ea inferri jure possit, requiritur 1.) *delictum gravius can. 41. XI. q. III quod scandalum gereret in ecclesia, aut pacem perturbet, aut aliquod grave nocumentum adferat. SUÁREZ. de censur. disp. IV. sect. IV. n. 3.* Dein 2.) *publicum; can. 19. II. 9. I. cap. 48. de sent. excom.* Quamnam enim esset ratio peccati occulti reos a cœtu fidelium excludendi, quos nec severissima disciplina ad pœnitentiam publicam ulla censura coegit? *can. 3. VI 9. II. (sup. §. 16.) 3.) legitime probatum, cujus auctor aut sponte confessus aut plene convictus est. Can. 11. 18. II. q. 1.* Quo enim major est pœna, eo gravior causa criminalis, eo adcuratior ejus tractatio requiritur, ut recte omnino S. AUGUSTINUS *libr. de fid. & oper. cap. 26.* tria peccatorum genera distinxerit, & gravissima tantum excommunicatione plectenda: *graviora pœnitentia publica; leviora tandem privata & quotidiana deprecatione purganda esse tradiderit.*

EL. DUPIN. *de antiq. eccles. discep. Dissert. III. cap. II.*

§. L.

Causæ in-
justæ re-
cenlen-
tur.

Hinc adparet 1.) excommunicationem latam pro levi culpa & delicto esse non solum injustam, sed ipso jure nullam, a quocunque feratur. *can. 8. 42. XI. q. III.* Et 2.) cum, qui excusatur a culpa mortali, excusari etiam a censura excommunicationis licet simpliciter & sine exceptione impositæ, 3.) quoad causam legitimam non esse discrimen faciendum inter anathema seu excommunicationem solennem & simplicem, cum idem sit utriusque consecrarium, (sup. §. 46. 47.) totalis nempe ab ecclesia rejectio. 4.) Nimirum quantum excedere illos Prælatos, qui propter res mere pecuniarias & causas temporales hoc armorum genus usurpant *cap. 3. de solut.* qui enim pro solis incommodis temporalibus evitandis aut commodis politicis conservandis aeternam vult infligere mortem, cui quæso similis erit? Illi nimirum (respondet GERSON. *de vit. spirit. Lect. IV. Corol. V.*) *qui volens abigere muscam a fronte vicini eam securi percutiens vicinum st.*

folidus excerebravit, aut ei parem dixerim, qui studens curationem morbi vulneris in pede equi pedem confestim abrupit & scidit, equumque peremit. 5.) Nec minus sacra fulmine abuti eos dixit antiquitas, qui propter privatas sibi illatas injurias quemquam anathemate ferirent. S. GREGOR. *lib. II Epist. 34. Can. 27 XXXIII. q. IV. 6.]* Rectissime a Concilio Tridentino observatum esse, excommunicationem si temere aut levibus ex rebus incutiatur magis contemni quam formidari, & perniciem potius parere, quam salutem *Sess. XXV. cap. 3. de reform.*

VAN ESPEN *Tract. cit. cap. IV. BINGHAM. loc. cit. cap. III. §. 13. Sep.*

§. LI.

Præterea neque omnes peccatores, qui delictum excommunicatione dignum admiserunt, statim anathemate feriendi sunt. *Contumacia & prævia monitiones.* *Contumacia delinquentis, ecclesiam moventem audire renuentis requiritur, Matth. XIII. 17.* Sed nec quævis contumacia sufficit, verum illa demum qua telus commissum non tollitur. Ideo solennis est & antiquissima ecclesiæ consuetudo, *Can. Apost. 73, doctrina Christi conformis, ut non nisi post canonicam & competentem cap. 48. cap. 3. & 5. sent. excom. in VI. hoc est, trinam can. 5. XVI q. VII. & juxta Concil. Trid. Sess. XXV. cap. 3. saltem binam publicam monitionem sententia excommunicationis pronuntietur.* Intervalla temporum, quæ istas inter correctiones intercedere debeant, jure quidem determinata non sunt, sed quis non videt, tanta temporis spatia pro personarum, locorum & negotii qualitate requiri, ut de vera contumacia prudenter dubitari nequeat?

SUAREZ *loc. cit. disp. IV. Sect. V. n. 9.* Hunc morem etiam primis sæculis ab ecclesia servatum reperimus. SYNODUS OECAMENICA EPHESINA in relatione ad Imperatores de depositione NESTORII, postquam exposuit Nestorium secundo vocatum renuisse se Synodo sistere, subjunxit: porro autem cum canones præscribant, TERTIO quoque contumacem esse admonendum, missis iterum aliis ad illum Episcopis durum & immeritorum eundem invenimus. *Cast. HARDVIN Tom. I. col. 1442.* Similiter in CONCIL. CHALCEDONENSI DIOSCORUS & Semel & Secundo & Tertio per Dei amantissimos Episcopos regulariter vocatus dicitur. *ap. eund. Tom. II. col. 346.* Quod autem ex CONCIL. LUGDUNENSI sub GREGORIO X. in *cap. 9. de Sent. excom. in VI.* permittitur judici, ut subinde pro tribus monitionibus una utatur, recentioris est discipline atque ex jure civili, uti adparet ex *L. 72. D. de Jud. mntuatnm. VAN ESPEN Tract. cit. cap. III. & cap. IV. §. 2.*

§. LII.

Quenam
hujus
præcos
ratio.

Neque obscura est piissimæ hujus disciplinæ ratio. Materno affectu ecclesia cunctos amplectitur, desiderans ad exemplum Christi, omnes salvos fieri, nec quemquam perire. Hinc nihil omittit, nihil intentatum relinquit, ut peccatores ad frugem reducat. *Cum dolore enim, inquit S. AMBROSIIUS lib. I. offic. cap. 27. amputatur, etiam quæ putruit pars corporis, & diu tractatur, si potest sanari medicamentis; si non potest, tunc a medico bono abscinditur: sic Episcopi affectus boni est, ut optet sanare, serpentina auferre ulcera, abducere aliqua vel abscindere; Epist. 93. Nulli christianorum, ait, facile communio denegetur, nec ad indignantes fiat hoc arbitrium sacerdotis, quod in magni reatus ultionem SINÆ Patres testantur, se invito ac non sine gemitu & dolore ad perfusi ad lugubrem banc contra eum sententiam necessario venimus, ap. HARDUIN. Tom. I. coll. 1422. FLAVIANUS in Concil. chalcedonensi in sententia ipsa adversus Eurychen lacrymantes, inquit, ac gementes perfecta ejus perditione decrevimus, per Dominum nostrum Jesum Christum ab eo blasphematum extraneum eum esse, ab omni officio sacerdotali, & a nostra communione & primatu ministerii: ap. eund. Tom. II. col. 167. In condemnationem Dioscori JULIANUS ecclesie romanæ legatus in eadem Synodo ita consensit. *Mibi quidem lacrymarum fontes distillant, præter meum votum Dioscorus magnæ Alexandinæ civitatis Episcopus tot se ipsi per inobedientiam criminibus monstravit obnoxium, accusatus a diversis in multis delictis & tertio vocatus regulariter occurrere minime voluit, debilitate conscientie tentus dolens & gemens dico alienum eum esse ab episcopatus dignitate, & omni sacerdotali ministerio, ap. eund. loc. cit. col. 347. Hæc semper fuit ecclesie mens, hæc manuctudo, religioni nostræ consentanea, ut non nisi illos, quos modis nullis in finem suum reducere possit, cum summo dolore abjiceret. Can. 18. XXIV. q. III. can. 41. XI. q. III. add. can. 2. P. q. 11.*
EL. DUPIN. loc. cit. cap. II. §. 4. seq.*

Excom-
micationum
latæ senten-
tiæ abusus
ostenditur.

§. LIII.

Qua vero ratione cum sentu textus evangelici & ecclesie men-

te combinari poterunt ex communicationes, quæ vulgo dicuntur *latæ sententiæ*. (sup. §. 48) id est, quæ ipso facto sine sententiæ iudicis per ipsam legem inferuntur? ajunt quidem ipsam legem monitionis competentis vicem subire. At quod sola legis transgressio aliquem constituat adeo contumacem, ut tanquam desperatus peccator ab ecclesiæ corpore rescindi debeat, nondum satis adparet. Viderint alii, quomodo se expediant. GERSON. *loc. cit.* existimat, per excommunicationem latæ sententiæ hominem re ipsa non excommunicari, sed excommunicandum decerni, statim atque convictus fuerit ejus rei, propter quam excommunicatio fertur a jure sine ullo prævio iudicio. Interim satis certum est, ejusmodi excommunicationes neminem obstringere, nisi qui eas noverit, plurimas autem sine culpa ignorari posse; tantus enim est earum numerus, at ne quidem solertissimi canonum interpretes cunctas enarrare audeant, & tamen pariter certum est, quod, si ad excommunicationem ferendæ sententiæ requiratur grave & execrabile crimen, multo gravius & execrabilius esse debeat, ob quod excommunicatio latæ sententiæ feratur.

FLEURY *Instit. Jur. can. P. III. cap. XX. §. 7.* VAN ESPEN *Tract. cit. cap. III. §. 4.* Excommunicationum istarum abusum & irregularitatem ita describit PETRUS DAMIANI in *Epist. XII. ad Alexandrum Papam*. Præterea duo quedam apud Apostolicam Sedem frequens usus obtinuit, quæ si sancta prudentia vestra iudicat, ut nobis videtur, omnino digna sunt corrigi. Unum quia cunctis fere decretalibus paginis anathema subjungitur. alterum quia cujuslibet ecclesiæ filius, sive clericus, sive Laicus, exponere proprii excessus Antistitiis prohibetur. Quorum primum, quam si humana salutis immane periculum, & infinite patens vorago labentium, ac pernicies animarum, clementiæ vestræ pietas non ignorat, dicitur enim: *quisquis hæc, vel illa non fecerit, sive certe quisquis hoc, quod superius statutum est, irritum duxerit, vel in aliquo vitalaverit, anathema sit: ubi notandum, quam lubrica, quam præceps subito mendis illis procuretur occasio . . . & cum dicente iustitia alia sit ultione plectendus, qui plus delinquit, alia qui minus extedit, hic graviter leviterque peccantibus aqua cunctis, & indifferens pœna, irrogatur . . . hanc itaque homo de homine pœnam sumit, quam de sui transgressione mandati ipse quoque Deus omnipotens non presumit. Qui amat, inquit, parvum aut matrem plus quam me, non continuo addidit, si anathematisatus, vel maledictus. Sed tantum ait, non est me dignus: & in lege oculus pro oculo, dens pro dente, percutit pro percussura, adustus pro adustione duntaxat exigitur nec continuo, qui reus est, de synagoga projicitur, vel maledictione damnatur. Non enim secundum Stoicos omnia peccata sunt paria, atque idcirco indifferente sunt ultione plectenda, sed juxta modum culpe temperanda est censura vindicta. Porro nec B. Gregorius, nec ceteri Patres, qui divinis temporibus in Apostolica Sedis regimine floruerunt, hunc morem cum suis reperiuntur observasse decretis, & vix eorum aliquando statutis anathema subnectitur, nisi cum Catholica Fidei clausula terminatur. Quamobrem, si sancta vestra reverentia placet, hunc morem de cetero a decretalibus amoveri præcipiat.*

§. LIV.

Excom-
municati-
one non
nisi aliis
remediis
frustra
adhibitis.

Quid, si a gravitate delicti & ipsa delinquentis contumacia non adeo liber sit ad *ultimum remedium* transitus? nam magna adhuc prudentia opus est, ne intemperatus & inconsultus acutioris hujus gladii usus plus detrimenti, quam emolumenti ecclesiæ adferat, ne triticum una cum Zizaniis ante opportunum judici tempus eradiceatur. *Quamvis excommunicationis gladius nervus sit ecclesiasticæ disciplinæ, & ad continendos in officio populos valde salutaris, sobrie tamen magnaque circumspeditione exercendus est, cum experientia doceat, si temere & levibus ex rebus incutiatur, magis contemni, quam formidari, & perniciem potius parere, quam salutem* CONCIL. TRIDENT. Sess. XXV. cap. 3. de reform.

In eodem loco Patres Tridentini excommunicationum usum aliquatenus restrinxerunt Et primum quidem excommunicationes illas, quæ monitionibus præmissis ad finem revelationis, ut ajunt, aut pro rebus deperditis aut subtractis ferri solent, a nemine prorsus, præterquam ab Episcopo ita decernendas esse voluerunt, ut Episcopus nec ad eas concedendas cujusve sæcularis etiam magistratus auctoritate adducatur. De his Monitorialibus vid. MORIN. *loc. cit. Lib. II capus. 7.* Deinde mandant judiciibus ecclesiasticis, ut quodocunque executio realis vel personalis in qualibet parte judicii, propria auctoritate ab ipsis fieri poterit, abstineant se tam in procedendo quam desinendo a censuris ecclesiasticis. Et demum subjungunt ad ad fin. *cit. cap.* Nefas sit sæculari cuilibet magistratui prohibere ecclesiastico judici, ne quem excommunicet, aut mandare, ut latam excommunicationem revocet sub prætextu, quod contenta in presenti decreto non sint observata, cum non ad sæculares, sed ad ecclesiasticos hæc cognitio pertinet.

§. LV.

Et nun-
quam con-
tra multi-
tudinem
utendum
est.

Illud non est tacendum, etiam cognitos malos bonis non obesse in ecclesia, si eos a communione prohibendi aut potestas desit, aut aliqua ratio conservande pacis impediatur. S. AUGUSTIN. *Epist. 164. ad Eremit.* *Omnis enim pia ratio & modus ecclesiasticæ disciplinæ unitatem spiritus in vinculo pacis maxime debet intueri.* S. AUGUST. *lib. III. contr. Epist. Parmen. cap. 1.* Inde idem S. Pater ingenti argumentorum apparatu demonstrat, quod, si vel ipsum crimen vel persona excommunicanda sociam habeat multitudinem, *consilia separationis & inania sunt & perniciosæ atque sacrilegæ, quia & impia & superba sunt, & plus perturbant infirmos bonos, quam corrigunt animosos malos.* *Lib. III. contr. Epist. Parmen. cap. II.* *Quando ita crimen cujusque notum est omnibus,*

Et execrabile adparet, ut vel nullos prorsus vel non tales habeant defensores, per quos possit schisma contingere, non dormiat severitas disciplina. IDEM loc. cit. quam vero idem morbus plurimos occupavit, nihil aliud bonis restat, quam dolor & gemitus. IDEM loc. cit.

Idem hoc argumentum S. AUGUSTIN. pluribus persequitur in *Epist. 255. ad Macrob. & in lib. III. cap. III. V. IX. cont. Gaudens*; multisque in aliis locis & ubique loculenter ostendit, magis esse, ut tolerentur improbi, quam ut cum majori ecclesiarum periculo disciplina ecclesiastica feriantur. Add. VAN ESPEN *Tract. cit. cap. VI.*

§. LVI.

Intelligitis profecto, quanta circumspectione opus sit, dum de principibus eorumque ministris excommunicandis quaestio agitur. Equidem nemo fidelium ab ecclesiae regulis solutus est, nec absolute repugnat, ipsos quoque reges peccatores aut haereticos ecclesiae communione indignos declarari. (sub. lib. V. §. 254.) at cur JULIUS vel LIBERIUS non excommunicavit CONSTANTIUM maximum illum Arianorum patronum, contra quem Athanasius tamen & Hilarius tanto Zelo incensi contendunt, eum modo haereticum, modo antichristum & alia omnia vocando? Quomodo ipse JULIANUS excommunicationem effugere potuit Liberii? Cur non fulminavit DAMASUS contra VALENTEM ferocissimum Catholicorum persecutorem? Cur Damasus JUSTINAM Imperatricem Arianismi patronam non excommunicavit? Cur SIRICIUS non subjecit censurae THEODOSIUM ob cruentum facinus, ob quod communionem ei denegavit AMBROSIVS? Cur LEO non ausus est reprehendere THEODOSIUM JUNIOREM, qui Dioscorum & concilium EPHESINUM II. imperiali potestate protegere? Cur non potius eum anathematis fulmine percutiendo, quam lacrymis suppliciter rogando ad obsequium perduxit? Cur tot pontifices in THEODORICI aliorumque principum arianismum ante ipsorum fores foventium haeresin conniverunt? Cur ne SIMPLICIUS nec FELIX ita puniverunt ZENONEM Imperatorem, Concilii eversores chalcedonensis, cujus auctoritatem ambo tanto cum zelo recte defendebant? VITALIANUS CONSTANTEM Heraclii nepotem haereticum, fratricidam, & sacrilegum, qui Martinum e sede exjecerat, & relegatum fame confecerat, qui in Maximum & ejus discipulos saevierat, non modo non excommunicavit, sed & honorifice excepit? Ut de innumeris allis, quae hic

An reges
& princi-
pes ex-
commu-
nicari
possint?

hic adferri possent, exemplis jam nihil dicam, ne historiam conscripisse videar.

FLEURY *Discurs. in hist. eccles.* §. 17.

§. LVII.

Qua ratio-
ne id ad-
firman-
dum.

Etsi ergo de jure constet, quod reges & imperatores excommunicari possint; de convenientia tamen, an ecclesie utile sit, difficillime constabit. Vix ac ne vix quidem in Majestatem fulmina projicere licebit sine magno schismatis periculo, pacis publicae perturbatione, ecclesie vexatione, & ceteris calamitatibus, quas inde sequi historia, optima in ejusmodi rebus magistra, docuit. Vidit id IVO CARNOTENSIS, qui in *Epist.* 117. scribere non dubitavit: „Dispensationes rerum temporalium regibus attributa sunt, & Basilei, id est, fundamentum populi & caput existunt. Et si aliquando potestate sibi concessa abutuntur, non sunt a nobis graviter exasperandi, sed ubi sacerdotum admonitionibus non adquieverint, divino judicio sunt reservandi, ubi tanto districtius sunt puniendi, quanto minus fuerint divinis admonitionibus obnoxii.“

Enimvero indulgentia ecclesie in reges eo processit, ut quos illi Communione dignos haberent, digni etiam ecclesie Communione redderentur. Si quos culpatorum regni potestas aut in gratiam benignitatis receperit, aut mensae suae participes effecerit, hos etiam sacerdotum & populorum conventus suscipere in ecclesiastica Communione debet, ne quod principalis pietas recipit, nec a sacerdotibus Dei alienum habeatur. CONCIL. TOLETAN. XII. *can. 3. ap. HARDUIN. Tom. III. col. 1720.* Jam quid de illis excommunicationibus dicam, quae a romanis pontificibus ad jura & dominia ecclesie romanae aut recuperanda aut conservanda, quae in aliorum causis temporalibus adversus principes latae aut intentatae sunt, id plane ignoro. Vid. EL. DUPIN. *loc. cit. §. 26. seq.*

§. LVIII.

Excom-
municati-
onis fe-
rendae
forma.

Primis ecclesie saeculis excommunicationis sententia nullis verborum formulis erat constricta nullis ritibus peculiaribus vestita. Episcopi examinata accuratissime causa, tentatis omnibus aliis remediis, adhibito clero suo excommunicationem simpliciter pronuntiabant, *CONSTIT. APOST. lib. II. cap. 37. 42.* saeculo IX & sequentibus, cum fulminum istorum, absque debita moderatione sapius & praeteritum ad tuenda jura, & ecclesiarum praerogativas vibratorum, frequen-

quentia contemni videbatur, excogitari coeperunt formulæ quædam excommunicationum ad terrorem incutiendum conceptæ, quæ postea ad *excommunicationem solemnem* seu anathema (sup. §. 47.) restrictæ sunt.

Veteres excommunicationis formulas plures ex manuscriptis codicibus refert EDM. MARTENE *Tom. III. de antiq. ecclæs. rit. Lib. III. cap. IV.* quarum prima verbis amplissima ex pontificali anglicano monasterii Gemeticensis desumpta legi meretur. Similem formulam habent RHEGINO *de ecclæs. discip. lib. II. cap. 409.* BURCHARDUS *in decret. Lib. XI. cap. 3.* IVO *decret. P. XIV. cap. 76.*

§. LIX.

In pontificali romano sub *TIT. ordo excommunicandi & absolvendi* Ex Pontificali hanc formam legimus præscriptam: Quando anathema, id est, solemnis excommunicatio pro gravioribus causis fieri debet, Pontifex paratus amictu, stola, pluviali violatio, mitra simplici, assistentibus sibi duodecim Presbyteris superpelliceis indutis, & tam ipso, quam Presbyteris candelas ardentis in manibus tenentibus sedet super fastidistorium ante altare majus, aut alio loco publico, ubi magis sibi placebit; & ibi pronuntiat & profert anathema.

§. LX.

Cujus hæc sunt formula: Eum cum universis complicitibus fau- toribusque suis iudicio Dei omnipotentis, Patris, & Filii, & Spiritus Sancti, & B. Petri Principis Apostolorum, & omnium Sanctorum, nec non & Mediocritatis nostræ auctoritatis & potestate ligandi & solvendi in cælo & in terra nobis divinitus collata, & pretiosi Corporis & sanguinis Domini perceptione, & a societate omnium christianorum separamus, & a limitibus S. Matris ecclesiæ in cælo & in terra excludimus, & excommunicatum & anathematatum esse decernimus, & damnatum cum diabulo & angelis ejus, & omnibus reprobis in ignem æternum judicamus, donec a diaboli laqueis respiscat, & ad emendationem & poenitentiam redeat, & Ecclesiæ Dei, quam læsit, satisfaciatur; tradentes eum satanæ in interitum carnis, ut spiritus ejus salvus fiat in die judicii.

§. LXI.

Post hæc tam pontifex, quam sacerdotes debent projicere in terram Idem.

E

612-

candelas ardentes, quas in manibus tenebant. Id quod ex GRATIANI *can. 109. XL. q. III.* desumptum esse videtur. RHEGINO verborum formulam olim addi consuetam exhibet. Sicut hæc lucernæ extinguuntur in oculis vestris, ita gaudium eorum extinguatur in conspectu sanctorum Angelorum, nisi ante mortem ad satisfactionem venerint. *Lib. I. de discip. eccles. cap. 412.*

Hoc ritu solet quotannis in die Coenæ Domini solemniter pronuntiari anathema in violatores jurisdictionis & immunitatis ecclesiasticæ expressos in bulla, quæ exinde dici consuevit BULLA COENÆ DOMINI, quam tamen non obstante hac annua solemnitate nec Germania neque ulla provincia extra statum ecclesiasticum romano pontifici in temporalibus subiectum hæcenus recepit aut recipere potuit. Quid ergo est, cur præ aliis censuris notandas illas dixerit P. ZECH. *de iur. eccles. sect. II. Tit. X. §. 122. quæ continentur in Bulla Coenæ Domini?* addit: *Censentur hæc excommunicationes latae ab homine, non a lege, cur hoc? quis pontifex semper vocat processus, sententias, &c. lepida ratio.*

§. LXII.

Forma
omni ex-
communi-
cationi
communis

Hæcenus dicta excommunicationi solemniter propria: communia in omni excommunicatione observanda sunt: 1) Quisquis excommunicat, excommunicationem in scriptis proferat, & 2.) causam excommunicationis expresse conscribat, propter quam excommunicatio proferatur. 3.) Exemplum vero huiusmodi scripturæ teneatur excommunicato tradere intra mensem, si fuerit requisitus: 4.) super qua requisitione fieri volumus publicum instrumentum vel literas testimoniales confici sigillo authentico consignatas. *Cap. 1. de sent. excom. in VI. §.* Epistola presbyteris per parochias & etiam vicinis episcopis mittatur, continens nomen excommunicati & excommunicationis causam, ne quis per ignorantiam ulterius illi communicet. *Pontifical. rom. loc. cit.* Hoc enim semper in ecclesia usitatum fuit, ut, simul atque aliquis excommunicatus esset, hac de re aliæ ecclesiæ certiores redderent, *Concil. Toletan. 1. can. II.* quo factò, qui in una eadem ecclesia excommunicatus esset, pro excommunicato in omnibus aliis habebatur. *Concil. Nicæn. can. §.*

BINGHAM. *loc. cit. cap. II. §. 9. 10.* Ne quis putet excommunicationem solemnem majorem vim ac efficaciam habere, quam aliam simplicem, non enim re ipsa, sed externam formam differunt (sup. §. 50.) & quod in pontificali romano dicitur, solemnem excommunicationem pro *gravioribus* culpis fieri debere, id errorem manifestum prodit jam (supra §. 40.) notatum.

§. LXIII.

§. LXIII.

Excommunicatio iusta causa destituta, qua is servato licet juris Censura
injusta
non est
timenda.
Ordine feritur, ut nocens, qui revera est innocens, a Doctoribus *in-
iusta ratione causa* seu *materiae* adpellatur. *Can. 88. XI. q. III.* Quid
obest homini christiano, quod in illa tabula non velit eum recitare
humana ignorantia, si eum de libro viventium non delet iniqua con-
scientia? S. AUGUSTIN. ap. GRAT. *can. 50. ibid.* Aeterni tribunal
judicis illum reum non habet, quem injuste iudex condemnat. *cap. I.
de sent. & re jud. in VI.* Cum apud Deum non sententia sacerdotum,
sed reorum vita quaratur. S. HIERON, *in Matth. cap. 16.* Ergo
censura injusta etiam anathematis nullatenus est timenda, *Can. 87. ibid.*
Can. 4. 7. XXIV. q. III. & potius excommunicationis fulmen sustiuen-
dum, quam aliquod peccatum committendum & a veritate vel levi-
ter recedendum est, ne alias similes simus principibus illis, de quibus
dicitur JOAN. XII. 42. quod quidem in Christum crederent, sed pro-
pter Phariseos non confitebantur, ut e Synagoga non ejicerentur;
dilexerunt enim gloriam hominum magis, quam gloriam Dei.

Dicitur quidem apud GRATIAN. *Can. 1. XI. q. III. Sententia pastoris sive iusta sive injusta
fuerit, timenda est.* Verum non est hæc sententia S. GREGORII *in homil. XXVI.
in Evangel.* Unde suum canonem Gratianus collegit, & cujus verba ipsa, ad calcem
can. 77. ibid. retulit. Potius ex contextu adparet, S. Gregorium id velle ut subditi
non temerarie ac tumida reprehensionis superbia pastoris sui iudicium reprehendant
& contemnant, sed timeant & vereantur, an non forsan ex tua culpa iudicium hoc
meruerint. VAN ESPEN *Tract. cis. cap. VIII. §. I.*

§. LXIV.

Sicut ecclesia non vult, ut quis innocens per censuram ligetur, Sed in fo-
ita quoque non vult, ut clavium potestas ecclesie ejusque ministris ro factus
externo
observan-
da.
concredita contemnatur. Id autem absque dubio contingeret, si quis
per iudicem competentem, servato in omnibus juris ordine, excom-
municationis licet injuste sententia prostratus, eam palam exhibilaret;
ubi enim esset iudicium, iudiciorumque auctoritas, ubi edientie
gloria, sic cuivis sub prætextu injustitiae, quo sibi plerique adulari so-
lent, sententiam prolatam propria auctoritate liceret conculcare? Er-
go censura, quantumvis ex parte causae injusta in *in foro saltem exte-
riore* tenenda & observanda est. Atque ita contingit, ut, *qui liber est
apud Deum, ecclesiastica si innodatus sententia.* *Cap. 28. de sent. excom.*

idque ratione scandali evitandi & contemptus iudicis, si enim scandalum quacunque ratione cesset & innotescat aliis qualitas sententiæ & hominis innocentia, cessabit obligatio, ergo signum est totam hanc obligationem esse ratione scandali evitandi. *Suarez loc. cit. Disp. IV. sect. VII. num. 16.*

§. LXV.

Quando-
que palam
contemni
potest.

Quod si vero publica sit & notoria censuræ iniustitia, quod frequentius contingit, in censuris *generalibus* & *latæ sententiæ*, quas iudices ecclesiastici & curiales suis decretis & ordinationibus quasi de stylo inserere consueverunt, & quarum vitium tam ex parte materie & formæ *substantialis processus judicialis*, quam ex defectu *jurisdictionis* nec non *debitæ publicationis* ac *receptionis* sua sponte se prodit, tum eas pati, vel timere nulla ratione tenemur. Si enim nec pro foro interno, nec externo ullum adpareat jus, omnem pariter cessare obligationem necesse est. Ergo neque in foro externo observandæ sunt, sed tanquam nullæ & invalidæ negligi possunt, imo debent etiam, quia non nisi cum summa reipublicæ & ecclesiæ perturbatione ac multorum scandalo, & nullo spiritali animarum præfæctæ observari possunt. Quod si quis dura nimis hæc dixerit, is, quid de excommunicationibus in famosa Bulla Cœnæ contentis sentiendum sit, prius respondeat. - - - Necesso profecto est, ut aut in nostram sententiam trans administris & consiliariis saltem pro foro externo excommunicatos dicat. Cui est illata sententia, deponat errorem, & vacua erit, tantum curare non debet, quando apud Deum & ecclesiam ejus neminem potest iniqua gravare sententia. Ita ergo ea se non absolvi desideret, qua se nullatenus perspicit obligatum. GELAS PAPA *ap. GRATIAN. can. 46. XI. q. III.*

ENGEL *ad Tit. de Sens. excom. §. IV. n. 103. seq.* Verum est, quod non desint qui hujusmodi comminatas aut ipso jure inflictas censuras sine exceptione esse timendas sibi & alias persuadere student, egregie traducentes eos, qui cum S. GREGORIO admo-
nent *subditos, ne plus, quam expedit, sine subiecti, ne, cum student, plus quam no-*
esse est, hominibus subiectis, compellantur vitia eorum venerari. ap. GRATIAN. can.
57. II. q. VII. Ast eos non solere querere in extollenda harum censuram efficacia,
nisi qua sua sunt, demonstravit VAN ESPEN *Tract. sis. Cap. VIII. §. 7.* atque
exempla Roberti Episcopi *Lincolniensis* & Sewaldi *Archiepiscopi Eboracensis* pro-
duxit.

duxit, quorum sanctitatem pluribus miraculis etiam post mortem manifestavit, qui censuras papales quoque ob injustitiæ notorietatem contempserunt, atque palam eis resistendum putarunt. Add. omnino VAN ESPEN. *loc. cit.* § 8.

§. LXVI.

Ordinarium adversus censuras injustas remedium est *appellatio* ad superiorem, quæ alias non solum cum *devolutivo*, sed etiam *suspensivo* effectu interponitur. Sed in sententia excommunicationis & cujusvis censuræ, si *absolute & simpliciter* fuerit lata, causa quidem devolvitur, executio vero minime suspenditur *Cap. 8. de off. ordin. cap. 20. de sent. excom. in VI. eo quod sententia excommunicationis executionem secum trahat. Cap. 53. §. 1. de appell.* Itaque appellatio a censura vel sub conditione inflictæ, vel duntaxat comminata utroque effectu, gaudebit. *Cap. 10. de appellat.*

Contra censuras remedium ordinarium appellatio.

Ex decreto SYNODI NICÆNÆ *Can. 5.* liberum erat tam clericis quam laicis querelas suas adversus iniquas Episcoporum sententias ad synodum provincialem *quandocunque* deferre & coram Episcopis ibidem congregatis sententiæ injustitiam exponere. Et tum quidem forma interponendæ, introducendæ & proseguendæ appellationis, quæ ex jure civili in jus sacrum translata est. (*Lib. V. §. 261*) ignorabatur.

§. LXVII.

Ex verbis Christi Salvatoris nostri: *Si ecclesiam non audierit, SIT TIBI SICUT ETHNICUS & PUBLICANUS. MATH. XVIII. 17.* ex pœnæ ecclesiasticæ (*Lib. V. §. 246.*) & excommunicationis definitione (*sup. §. 44.*) adparet, quod proprius & essentialis anathematis ex Christi institutione effectus sit, ut quis omni jure, quod cui competebat tanquam membro corporis ecclesiæ, priveretur. Hac de causa excommunicati excludendi sunt a *Sacramentorum perceptione, a publicis conventibus ecclesiasticis, a divinis officiis*, solis ecclesiæ filiis parentibus, & *precibus*, quæ vel a fidelibus celebrantur. *CAN. APOST. 10.* vel pro fidelibus *tanquam ecclesiæ membris* funduntur, quo sensu dicitur pro excommunicatis non esse publice orandum, *arg. cap. 28. de sent. excom.* quin enim pro illis orare liceat, sicut ecclesia pro ethnicis & hæreticis publice orat, dubium nullum esse potest. Itaque præcipuus, & si stricte loqui velimus, unicus excommunicationis effectus est privatio officiorum spiritualium, non vero eorum, quæ jure naturali, gentium aut civili debentur. Nam & cum ethnicis & publicis

Effectus excommunicationis ex Christi.

publicanis, quos Christus excommunicatis adaequat, societas civilis recte servatur, & potest quidem societas aliquem ex suo, at non ex alieno conventu pellere, adeoque nec ecclesia aliquem iuribus, quæ ipsa natura homines instruxit, aut quæ per civitatem adq̄sita sunt, spoliare. Denique nec eo ecclesiæ jura ex Christi institutione se extendunt, ut pœnis temporalibus possit in reos animadvertere (Lib. V. §. 247. seq.)

§. LXVIII.

Et Apostolorum institutione.

At ipsi Apostoli *I. ad Cor. V. 4. ad Rom. XVI. 17. II. ad Thessal. III. 14. II. JOAN. V. 10. 11.* eorumque successores *S. IRENÆI lib. III. cap. III.* Fidelibus inculcabant, ut & a civili & vulgari conversatione commercioque excommunicatorum abstererent, tum ut ipsos a contagio malorum præservarent, tum ut sceleratos obduratosque magis confunderent. Id quod solícite etiam observabant, cum & rariores essent excommunicationes, & summa cum moderatione, & non nisi propter enormia crimina infligerentur. Ita de S. Joanne Apostolo legimus, quod cum aliquando lavandi causa balneum Ephesi esset ingressus, viso intus Cerintho statim exilierit dicens: *fugiamus hinc, ne forte balneum coincadat, in quo est Cerintus veritatis inimicus IRENÆI lib. III. cap. III. EUSEB. lib. III. cap. III.* Hæc tamen regula dignam Apostolorum doctrinam exceptionem habuit; nisi absoluta quædam necessitas vel major aliqua, magisque urgens consideratio moralis aliud exposceret. Hinc nec Episcopi excommunicatos, si vel maxime relapsi essent, negligebant. Non abhoruerunt ab eorum consortio, non a convictu, memores, Christum manducasse cum Pharisæis & peccatoribus Consolabantur & exhortabantur eos, ne animum desponderent. Resipitentes, & pœnitentia dignos fructus ostendentes, gaudio perfusi, receperunt tanquam filios perditos, felicissime inventos. *Constit. Apost. lib. II. cap. 40.*

FLEURY *Instit. Jur. Eccles. P. III. Cap. XX. §. 2.* BINGHAM. *loc. cit. Cap. 11. §. 11.*

Posteriores temporibus ultra omnem modum extensus est.

§. LXIX.

Sæculo X. & sequentibus usus excommunicationum etiam delevibus causis ad tuenda præsertim jura ecclesiæ temporalia inflictarum (§ 48.) frequentior esse cœpit. Quæ ut exoptatum habent effectum,

etiam, prohibitio commercii cum excommunicato tam in civilibus, quam in sacris latissime extensa atque summo cum rigore sancita est. Nam ne servis quidem, liberis, uxori licebat ad excommunicatum accedere, nec ipse in iudicio comparere, vel ullo jure gaudere poterat. Præterea cum juxta antiquos canones communicans cum excommunicato aliquando incideret in eandem excommunicationem (sup. § 47.) eadem *ipso facto & indistinctim* statuta est, in eos qui rursus communicarent cum hoc excommunicato. Sic una excommunicatio infinitas peperit. Denique GREGORIUS VII. edixit: Nos Sanctorum Prædecessorum statuta tenentes eos, qui excommunicantis fidelitate aut Sacramento constricti sunt, apostolica auctoritate a juramento absolvimus, & ne eis fidelitatem observent, omnibus modis prohibemus. *Can. 4. XI. q. VI. can. 5. ibid.* Quam parvam doctrinam ipse primus contra HENRICUM IV. Imp. in praxin deduxit & ita effectus excommunicationis supra omnes limites protulit. Sed nimium terribilem ecclesiæ potestatem redditurus contemtam reddidit, remque eo deduxit, ut laici censuras suscipere deque haberent, & saniores Episcopi ad eas reculare dubitarent. FLEURY, *loc. cit.* §. 3.

Quoad vitandos excommunicatos res olim ita se habuit: qui eorum communionem publice amplectebantur & præcipue, qui se jungebant his, qui tanquam hæretici aut schismatici ex ecclesia ejecti erant, ii ipso facto excommunicati, imo potius quasi se ipsos excommunicasse censentur. Si autem ex circumstantiis pateret, quod ad illorum conventus accederent, non ut se illis in hæresi aut scelere jungerent, sed curiositatis aliæ de causa, item, qui cum privatis excommunicatis communicabant extra crimen, hos puniendos quidem dixere, imo & excommunicandos, si nec moniti a veritate commercii desisterent; sed non ipso jure excommunicati habebantur. VAN ESPEN *Traç. cit. cap. VII. §. 7.*

§. LXX.

Mirum ergo non est, quod moderari hunc excommunicationis rigorem extensionem debuerint. Ipse Gregorius, *conjuges, liberos, servos, excommunicatorum*: item, qui ex ignorantia vel necessitate veluti emendi, vel elemosynæ causa cum ipsis commercium haberent, excipiendos esse censuit. *Can. 103. XI. q. III.* quas exceptiones hoc versiculo exprimit: *Utile, lex, humile, res ignorata necesse.* Porro ansam præbuit, ut excommunicationis contagium contraheretur ad solam immediate communicantem personam, & non deinceps

Postea
restringi
cepit.

in

in *tertiam* derivaretur. Quod ipsum successores pontificis adhuc magis mitigarunt, & a *proxima* excommunicati communione *solam* excommunicationem *minorem* contrahi voluerunt (sup. §. 47) nisi quis aut in eodem crimine, ob quod alter excommunicatus est. *cap. 29. de sent. excom. cap. 3. ibid. in VI.* aut clericus cum excommunicato a romano pontifice in officiis divinis sciens, & sponte communicaverit *cap. 18. de sent. excom.* His enim casibus hodie adhuc excommunicatio major ob communicationem cum excommunicato incurritur.

§. LXXI:

Idem.

Interim excommunicatorum fuga imperata adhuc multum incommodi habuit ratione excommunicationum ipso jure & generalium. Huic occurrisse dicitur CONCILIUM CONSTANTIENSE sub MARTINO V. celebratum, sub cuius nomine extat decretum seu extravagans, uti vocatur, in hæc verba: ad evitanda scandala, & multa pericula, subveniendumque conscientis timoratis, statuit, quod nemo deinceps a communione alicujus in Sacramentorum administratione vel receptione, aut aliis quibuscumque Divinis, vel extrapætextu cujuscumque sententiæ aut censuræ ecclesiasticæ, suspensionis aut prohibitionis ab homine, vel a jure generaliter promulgatæ teneatur abstinere, vel aliquem vitare, aut Interdictum ecclesiasticum observare, nisi sententia, prohibitio, suspensio, vel censura hujusmodi fuerit in vel contra personam, Collegium, Universitatem, Ecclesiam, aut locum certum a iudice publicata, vel denunciata specialiter & expresse, salvo, si quem pro sacrilega manuum injectione in Clericum sententiam latam a Canone adeo notorie constiterit incidisse, quod factum non possit aliqua tergiversatione celari, neque alio juris suffragio excusari; nam a communione illius, licet denunciatus non fuerit, volumus abstineri juxta Canonicas Sanctiones.

Refert hoc decretum S. ANTONIN. in *summa Theol. P. III. Tit. XXV.* & licet ejus nulla in Actis Concilii Constantiensis mentio occurrat, neque de sinceritate aut veritate illius aliunde constare videatur, quam ex relatione S. Antonini & Doctorum, qui ejus fidem secuti sunt, nihilominus, quia aptissimum visum est, reprimendis scandalis & periculis ex frequentiore excommunicationum & censurarum usu provenientibus ubique & quasi communi ecclesiæ consensu receptum est, neglecto quoque tenore ejusdem Extravagantis, prout reperitur in *Concilio Basiliensi Sess. XX.* & *Lateranensi sub LEONE X. Sess. XI. VAN ESPEN. Tract. tit. Cap. VII. §. 5.*

§. LXXII,

§. LXXII.

Itaque, ut quis hodie tanquam excommunicatus sit evitandus, non sufficit centuram ipso jure aut etiam ab homine per sententiam generalem esse latam, sed requiritur, ut contra *certam personam specialiter & nominatim* excommunicatio sit lata & *publicata*, utque excommunicatus publice, ut talis sit *denuntiatus*. Excipitur is, quem contingerit, pro *sacrilega* manuum injectione in clericum in sententiam latam a Canone incidisse (sup. §. 48. in schol.) Neque hic simpliciter, sed tum, si factum ipsum, id est, manuum injectio sit *notoria ut nulla tergiversatione celari*: & si sit *sacrilega & violenta* adeo notorie, ut nullo juris suffragio excusari queat. Cum autem utraque hæc notorietas ex multis factis & circumstantiis dependeat, simul adparet, quod clerici percussio vix notoria haberi queat, nisi iudex examinatis causæ meritis pronuntiaverit. Quod ergo etiam percussor clerici vix unquam tanquam excommunicatus *vitandus* habendus sit, nisi ut talis publice per judicem declaratus fuerit,

VAN ESPEN: *Tract. cit. cap. VII. §. 6.*

DE INTERDICTO.

§. LXXIII.

Alter species censuræ & pœnæ ecclesiasticæ communis est INTERDICTUM, quod passim definire solent, quod sit *censura ecclesiastica prohibens usum quarundam rerum sacrarum, ut fidelibus communem, quatenus talis est*. Illud differre ajunt ab *excommunicatione*, quia, etsi hæc quoque prohibeat rerum divinarum usum, non tamen *quatenus usus est*, sed prout est quædam communicatio cum fidelibus. A *suspensione* autem distingui, quod hæc privet quidem *spiritualium* rerum usu, sed non *communi* fidelibus, verum *solis clericis proprio*. Tandem quod dicatur *aliquarum rerum divinarum* ejus hanc esse rationem, quod interdictum non privet omnibus rebus divinis, sed illis duntaxat, quæ in jure expressæ sunt

2. INTERDICTUM quod definitur.

F

&

& modo in iure declarato. Item illud modo pœnæ, modo censuræ rationem habere, quatenus vel in vindictam delicti commissi, vel ad frangendam contumaciam inferatur, adeoque monitiones canonicas (sup. §. 51.) modo omitti posse, modo præmittendas esse. Hæc satis probant, hanc descriptionem ad ea pertinere, quæ Glossatores & scholastici confixerunt, ut interdictum a pœnis canonicis & reliquis censuris distinguerent (sup. §. 37. 38.) nec natas differentias reperies.

Cum interdictio non est confundenda *cessatio a divinis*, quæ non est censura, sed quadam pura negatio & omnimoda desistentia divinum officiorum, nec locum, nec personas immediate afficiens ad ostendendam irrititiam, quam ob crimina atrociora fidelium ecclesia concepit. *Cap. 18. de Sens. excom. in VI.* Atque huc spectare exemplum a GREGORIO Turcens. *Lib. VIII. Hist. Franc. Cap. 31.* relatum existimo. *FLEURT Instit. Jur. Eccles. P. III. Cap. XXI. §. 2.* Item *Hist. Eccles. Lib. XXXIV. §. 53.*

§. LXXIV.

Ejus divisiones explicantur

Interdictum locale, ut est censura, dicitur, quod *directe* refertur ad locum aliquem sacrum, ne ibi divina officia nant juxta modum a canonibus præscriptum, ideo hoc casu personæ possunt in alio loco sacris assistere *cap. de sent. excom. in IV.* Personale immediate dirigitur in personam eidemque interdicit certum quemdam usum divinarum rerum, quod vocare solent *ambulatorium*, eo quod personas sequatur *Cap. 16. cit.* Huc pertinent *prohibitus ingressus in ecclesiam*. *Mixtum* adpellatur, quod ex utroque collectum æque directe & personas & locum respicit. *Ratione LOCI* generale seu *universale* est, quo subicitur locus plura alia loca continens, uti est regnum, provincia, diœcesis, civitas, castrum, villa. *Cap. 10. 17. de sent. excom. in VI.* *particulare*, quod dirigitur in unum locum sacrum, puta unam ecclesiam, vel etiam in plures ut singulas. *Cap. 17. cit.* *Ratione PERSONÆ* interdictum generale dicitur, quo communitas aliqua generatim sine ullius in specie expressione premitur. *Cap. 16. de sent. excom. in VI.* *Particulare* autem est, si unum aut etiam plures expresso nomine singulorum afficiat. Porro hodie nomine interdicti solet communiter interdictum ratione personarum generale intelligi, illudque nihil aliud esse.

esse, quam excommunicationem quandam *generalem* observavit
DANDIN. ALTESERRA *Lib. VI. de jurisd. eccl'es. Cap. 12.*

§. LXXV.

Tanta praxis totas ecclesias & nationes interdicto mulctandi
eisque utam divinatorum mysteriorum negandi, ob unius forte
cujusdam peccata, adeo incognita fuit veteribus, ut S. AUGU-
STINUS *Epist. 75. ad Alex.* obstupesceret, ubi Episcopum quem-
dam contra ipsum reum & omnem domum ejus anathematis sen-
tentiam pronuntiasse audisset. *Can. 1. XXIV. q. III.* Quid? quod
& tum a centuris in rem ecclesie abstinentium esse veteres existi-
marint, si ipsum crimen licet grave sociam haberet multitudinem.
Can. 32. XXIII. q. IV. (sup. §. 55.) Sed inde a Gregorii VII.
temporibus invaluerunt *excommunicationes generales* & interdicta,
ubi excommunicato principe omnes ejus fautores & assecla, hoc
est, omnes subditi in obedientia perseverantes excommunicantur,
& totum regnum interdicto verberabatur. Nec tantum a roma-
nis pontificibus, sed & tandem ab Episcopis civitates & dioeceses
integre involuebantur generali interdicto, ob violatam praesertim,
ut praetendebant, immunitatem ecclesiasticam. Plura exempla hi-
storia suppeditat, quorum nullum hodiernam interdictorum for-
mam & rationem magis exprimit, quam quod in Synodo Lemo-
vicensi An. 1031. celebrata occurrit, quod ipsum novum & remedi-
um *insolitum* compellavit *IPO Carnotens. Epist. 94.*

BINGHAM. *loc. cit. Cap. III. §. 4.* FLEURY *Instit. Jur. eccl'es. loc. cit. §. 2.* Occasione
interdicti in totum regnum & terras Galliae tempore PHILIPPI II. per
INNOCENTIIUM III. lati conditae sunt decretales in *Cap. 1. & 2. de postulat. Cap. 7. de off. legat. Cap. 47. de appellat.* Eorum errorem, qui vel S. BASILIUM *Epist. 244.* vel S. AUGUSTINUM ex dubio *can. 17. q. P. IV.* interdicta adhibuisse putant,
retulavit VAN ESPEN *Tract. cit. cap. IX. §. 3.* Item in *7. E. V. III. Tit. XI. cap. 10. §. 17.*

§. LXXVII.

Attento primævo horum interdictorum rigore in omnibus
ecclesiis interdicto subjectis omnia plane divina cessare jubebantur,
ipseque populus usu divinatorum officiorum & Sacramentorum & in-
structionum privabatur; sed experientia docuit funestos hujus rei
effe-

effectus. Innocentes loco nocentium plecebantur, & tandem omnes, tantæ ignominie impatientes, in seditiones ac vim publicam accendebantur. Igitur varii pontifices istum rigorem temperarunt, quia ex districtione hujusmodi statutorum excrescit indevotio populi, pullulant hereses & infinita pericula animarum insurgunt, ac ecclesiis sine culpa earum debita obsequia subtrahuntur cap. 24. de sent. excom. in VI.

Refert Glossographus ad cap. cit. Audvi, ait, de quodam loco in Marchia, quod tanto tempore steterat interdictum, quod facta relaxatione homines 30 vel 40 annorum, qui nunquam audiverant Missam, deridebant sacerdotes celebrantes. Mirum sane non erit, quod rarior his postremis temporibus fuerit interdictorum generalium usus. Neque enim de ullo a romanis pontificibus posito constat post illud, quod PAULUS V. an. 1606. contra REMPUBLICAM VENETAM evulgavit ob violatam, ut ajunt, immunitatem & libertatem ecclesiasticam. Bulla integra extat ap. Goldast. Tom. III. Monarch. Rom. Imp. Subjungitur ibidem decretum Ducis Venetiarum anno eodem omnibus Patriarchis, Archiepiscopis aliisque ecclesiasticis sub dominio Reipublicæ Venetæ existentibus, quo declarat prædictam Bullam: non modo, ut injustam indebitamque, verum etiam ut nullam, nulliusque valoris atque momenti habendam esse; atque ita invalidam, irritam & fulminatam illegitime. & de facto, nulloque Juris ordine servato, ut ea remedia adhibenda nos auxerimus, quibus majores nostri, & alii supremi Principes usi sunt cum Pontificibus, qui potestatis sibi a Deo in adificationem tradita limites ac modos egressi fuerunt.

§. LXXVII.

Eorundem
tempera
mentum.

Et quidem placuit 1) ut posito licet generali interdicto Baptismus parvulorum & penitentia morientium possint celebrari cap. 11. de spons. & sacrum viaticum morientibus subministrari cap. 24. de sent. excom. in VI. Permissum est 2) tempore interdicti populo prædicari verbum Dei & parvulis dari Sacramentum confirmationis. Cap. 43. de sent. excom. cap. 19. eodem in VI. Dein 3) regularibus id indultum novimus, ne interdicto generali & ipsi involuti intelligerentur, quibus in suis ecclesiis divina officia, sed clausis januis & sine cantu ac campanæ pulsu peragere licuit. Cap. 11. de penit. Demum 4) BONIFACIUS VIII. in cap. 24. de sent. excom. in VI. constituit, ut singulis diebus in ecclesiis & monasteriis missæ celebrentur, & alia dicantur divina officia sicut prius: submissa tamen voce & januis clausis, excommunicatis vero Natalis Domini, Paschæ ac Pentecostes & assumptionis Virginis gloriosæ, campanæ pulsantur, & januis apertis alta voce divina officia solenniter

niter celebrentur, excommunicatis prorsus exclusis, sed interdictis admittis.
 Quod idem privilegium habetur in festo Corporis Christi & per t. tam
 octavam ex constitutione MARTINI V. INEFFABILE & EUGENII
 IV. EXCELLENTISSIMUM.

Reliqua, quæ de causa justa excommunicationis (supra §. 49.) de modo & forma ferendi
 eam (sup. §. 58.) item quod sit vel juris vel hominis (sup. §. 42.) quodque de
 censuris injustis diximus (sup. §. 63. etiam interdicto, quatenus est censura, com-
 munita sunt.

D E MULCTA PECUNIARIA.

§. LXXVIII.

Piissimus ille, qui per XI. fere sæcula duravit, utriusque fori interni
 & externi nexus (lib. V. §. 258.) id quoque consecrarium pro-
 duxit, ut poenæ ecclesiasticæ rationem poenitentiarum potius, quam
 poenarum habere viderentur. Mirum itaque non est, quod sacerdo-
 tes eleemosynarum elargitionem poenitentibus tum imponere con-
 sueverint. Constituto dein foro ecclesiastico mere externo (ibid. §.
 259.) eadem poenitentiae opera ab ipsis officialibus & iudicibus eccle-
 siasticis per modum poenæ ad vindictam publicam delictorum irro-
 gari, & judicialiter decerni coeperunt: atque hinc *poenæ pecuniariae* in
 forum ecclesiasticum intrarunt, quas cum ecclesiasticæ jurisdictioni
 minus convenire dixisset Petrus Cunerius (Lib. V. §. 282. in schol.)
 ei Bertrandus Episcopus confidenter respondit: *ex quo licet sententiam*
excommunicationis apponere, quæ est major, licet etiam apponere poenam
pecuniariam, quæ est minor.

§.
 MULCTA
 PECUNI-
 ARIA.

§. LXXIX.

Aliter Patres Africani judicaverunt, & cum probe scirent, poenas
 sive pecuniarias sive corporales aliasque civiles (Lib. V. §. 246.) non
 nisi ab imperio civili irrogari posse, ideo in CONCIL. CARTHAGI-
 NENS. V. de An. 401. decreverunt: *Et illud petendum, ut statuere dig-*
nus

Qua ratio-
 ne in judi-
 cibus ecclē-
 inualuerit.

nentur (Imperatores) ut si quis cujuslibet honoris clericus iudicio episcoporum quocunque crimine fuerit damnatus, non liceat eum sive ab ecclesiis, quibus præfuit, sive a quolibet homine defensari, interposita pœna DAMNI PECUNIÆ ATQUE HONORIS, quo nec ætatem nec sexum excusandum esse præcipiant, Scilicet, uti advertit PETRUS DE MARCA in opusc. de vet. collect. canon. Cap. VIII. §. 6. lex petenda erat ob civilem pœnam, quæ ab ecclesia insigi non poterat, sed tantum canonica.

Ita igitur hic canon in COD. CANON. ECCLES. AFRICAN. can. 62. ap. VOGEL & JUSTELL. in Bibliothec. Jur. Canon. vet. Tom. I. fol. 362. & ap. HARDUIN Tom. I. col. 298. vid. lib. V. §. 247. seq.

§. LXXX.

Idem.

Retulit hanc canonem GRATIANUS in can. 3. XXII. q. V. sed Pseudo-Isidori manu omnino depravatum. Nulla hic Imperatorum mentio, nulla legis civilis petitio, quasi pecuniæ & honoris iacturam ipsi Concilii Patres sanxissent. Hac autoritate decepti iudices ecclesiastici pœnas pecuniarias & civiles eo frequentius usurparunt, & eo magis variatam iudicii ecclesiastici conditionem (sup. §. 78.) attendere neglexerunt. Inde etiam in pontificum decretalibus frequens pœnæ pecuniariæ mentio occurrit. cap. 18. de off. jud. ordin. cap. 4. de rapt. cap. 2. de pœn. ita tamen semper, ut in ejus impositione iudices ecclesiastici omnem avaritiæ & propriæ cupiditatis suspitionem avertere studeant. Cap. 3. de pœn. cap. 13. de off. jud. ordin.

Extat quoque canon. cit. Concil. Carthag. V. ap. HARDUIN. Tom. I. Col. 987. sub numero Canon. 2. sed eodem modo corruptus: *Visum est Collectori veteri (inquit PETRUS DE MARCA loc. cit.) ut canonem istum secundum in sua collectione locaret, constituendo synodi auctoritate, quod postulandum erat a principe. ET ILLUD STATUENDUM, inquit & cætera subiungit: unde factum crediderim, ut plures mediæ ætatis pontificum constitutiones damno honoris & privatione dignitatum efficiendas jubcant, qui suis decretis reluctanti fuerint.*

§. LXXXI.

Quid Concil. Trident. deca statuerit.

In quorum sententiam CONCIL. TRIDENT. disertius constituit, liceat iudicibus ecclesiasticis, si expedire videbitur, in causis civilibus ad forum ecclesiasticum quomodolibet pertinentibus contra quoscumque etiam laicos per multas pecuniarias, quæ locis piis ibi existentibus eo ipso quod exactæ fuerint, assignentur, sive per captionem pignorem personarumque

que distinctionem per suos proprios aut alienos executores faciendam, sive etiam per privationem beneficiorum aliaque juris remedia procedere & causas definire. Sess. XXV. cap. 3. de reform.

Vid. Sess. XXIII. cap. 1. Sess. XXV. cap. 14. de reform. Add. Lib. V. §. 157.

DE SUSPENSIONE.

§. LXXXII.

Disciplinam ecclesie hactenus spectavimus, prout omnia ejus membra afficit. Nunc considerandum nobis est, esse quasdam *pœnas clericis peculiares* & quasdam *cenfuras* eorum officio & functioni ita proprias, ut illis solis infligi possint, non autem laicis. Has inter est SUSPENSIO, quam definire solent, quod sit *cenfura* seu *pœna ecclesiastica*, qua clenco potestatis ecclesiasticæ, quam habet ratione officii aut beneficii, exercitium interdicitur. Dicunt autem eam distingui ab excommunicatione, quia licet hæc quoque privet usu potestatis ecclesiasticæ, id tamen non contingat, quasi per se privationem illam jurium ratione officii vel beneficii competentium intenderet, sed quod communicationem cum fidelibus & per consequens usum potestatis clericalis auferat. Porro eam vel per modum *cenfurae* vel per modum *pœnae* infligi, idque manifestum esse, si suspensio in certum ac determinatum tempus & ad puniendum delictum commissum, & non ad scelesti pertinaciam frangendam concepta sit (sup. §. 73.) cujus exempla CONCIL. TRIDENT: Sess. XXIII. cap. 8. & 10. de reform. exhibet. Sed nimiam hanc subtilitatem ignorabant veteres, qui de suspensione eodem modo ac de depositione aliisque *pœnis* canonicis loquebantur. (sup. §. 39.)

Cenfura
& pœna
ecclesiasti-
ca II.)
CLERI-
CISPRO-
PRIÆ:
1)
SUSPEN-
SIO.

§. LXXXIII.

Plures suspensionis gradus assumi possunt. Est enim vel *localis*, si certo in loco functiones suas obire clericus prohibeatur: vel per *speciem*, si in omnibus locis. Dividitur quoque in eam, quæ est ab officio

Cujus res
sunt
species.

officio & eam, quæ est a beneficio. Per illam privatur clericus omni usu & ordinis & jurisdictionis spiritualis *cap. 1. de sent. & rejud. in VI.* Hæc autem possessorem beneficii impedit in perceptione fructuum eidem ratione officii competentium. Igitur suspensio modo *generalis & totalis* esse potest, modo *partialis* & ad certos actus restricta. *Gloss. ad cap. 3. de pen. in clem.* Cumque dubitare soleant, num ab officio simpliciter suspensus idem quoque fatum debeat ratione beneficii experiri, ideo receptus est stilus: *ab officio & beneficio suspensus.* Ceterum ad ea tantum, quæ clericis propria sunt, & quidem jure ordinario, & non ad ea, quæ & passim a laicis obeuntur, aut quæ jure delegato a clerico exercentur, suspensio extenditur.

VAN ESPEN *Tract. cit. cap. X.* BINGHAM *loc. cit. lib. XVII. cap. I. §. 4. §. 1. cap. IV. §. 3. 4. 10.*

§. LXXXIV.

Commu-
nio pere-
grina
quid sit?

Suspensionem non abfimilis est illa clericorum pœna, quæ sub nomine *Communiois peregrinæ* in antiquis canonibus occurrit. *CONC. REGENS. can. 3. AGATHENS. can. 2. §. ILERDENS. can. 15.* ad quam intelligendam observandum est, antiquam disciplinam in admittendis peregrinis præcipue clericis, qui ad extraneam quamquam ecclesiam venirent, omnino severam fuisse; ne forte in communionem reciperentur hæretici, schismatici vel homines excommunicati & scelesti. Quocirca literis commendatitiis, quas modo *formatas* adpellamus; destitutis sacrorum communio penitus denegabatur tantquam suspectis quodam modo: nec tamen penitus rejiciebantur, excipi enim benigne consueverant, & sumtibus ecclesiæ ali nullo prætermisso humanitatis officio, donec ejusmodi literæ ab ecclesia, unde venerant, possent procurari. *CAN. APOST. 32.* Hæc erat *Communio peregrina*, quæ ab initio & advenarum intuitu non erat genus pœnæ. Si vero cum clericis in sua ipsorum ecclesia eodem modo agebatur, ac si peregrini forent, si sui ordinis exercitio carere debebant tamdiu, donec per condignam pœnitentiam officium & stationem possent recuperare, id sane pœna erat titulo lecberrima.

BINGHAM

BINGHAM, *loc. cit. lib. XVII. cap. III.* Prohibent canones aliquem ordinari, qui dum laicus esset, poenitentiam publicam egerat, & clericos, qui ad eam reducti fuerunt, in antiquam dignitatem restitui idem prohibent. (infr. §. 37.) quomodo igitur dici potest, quod communio peregrina clericis permittat officium & dignitatem suam poenitentiae beneficio recuperare? Respondet BINGHAM *loc. cit. §. 9.* canones, qui clericos post actam poenitentiam in officium restitui prohibent, de *publica* loquuntur poenitentia: alii autem canones, qui reos restitui permittunt, de *privata* tantum. CONCIL. TOLETAN. I. CAN. 2.

DE IRREGULARITATE EX DELICTO.

§. LXXXV.

Non uno in loco S. PAULUS Apostolus clericos *irreprehensibiles* (1.) & *sine crimine* esse voluit. *ad Tit. I. 7. I. ad Tim. III. 2. 10.* cujus canonem secuti SS. Patres a sacris ordinibus eorumque usu excludendos esse eos censebant, qui non essent sine crimine. Inde IRREGULARITAS *ex delicto* descendit, quam *nec censuram, nec poenam* ecclesiasticam, sed *impedimentum* tantum canonicum esse Theologi & Canonistae scholastici (sup. §. 40.) pronuntiant. Nobis autem videtur, quod sit poena canonica (Lib. V. §. 246.) *directe* privans jure ecclesiasticos ordines suscipiendi aut susceptos exercendi.

(1.)
IRREGU-
LARITAS
ex delicto.

De Irregularitate in genere, & in specie de ea, quae ex defectu oritur, suo loco scilicet INSTIT. NOST. P. II. lib. 1. Tit. XVII. seq. actum est

§. LXXXVI.

Definitioni nostrae addendum fuit *DIRECTE privans susceptione ordinum aut susceptorum usu*, ne receptam censurarum irrogare aut ab usu loquendi recedere videamur (sup. §. 40.) Ita enim iniquum: licet censura etiam impediat ordinum susceptionem & usum, non tamen *directe & primario* ad hoc infligitur, sed per consequentiam tantum. Ut ecce, censura impedit ordinum functiones aut quatenus sunt communicatio quaedam fidelium, ut excommunicatio,

Cujus definitio ex-
plicatur.

nicatio, aut quatenus sunt officia quædam ecclesiastica, ut suspensio, aut quatenus sunt usus Sacramentorum, ut interdictum. At sola irregularitas directe eas impedit, quatenus illæ functiones specialiter spectant ad exercitium ordinum.

§. LXXXVII.

Et olim
tam pub-
lica quam
occulta
crimina
obnoxia
erant.

Irregularitatem antiqui canones non publicis tantum sed etiam occultis criminibus statuebant. Et quidem graviora crimina omnia, quæ pœnitentiæ publicæ subiecta fuisse diximus (sup. §. 6.) auctoritatem non solum ab ordinibus suscipiendis, sed & a susceptorum usus necessitas aliud exoptularet *can. 9. 10. 11. Dist. 50. CAN. APOST. 61.* non quod pœnitentia, sed crimen, ob quod pœnitentia agebatur, ipsis aditum præclusisset. Unde *can. 68. CONCIL. CARTHAGINENS. IV.* Ex pœnitentibus quantumvis sit bonus, clericus non ordinarum admittantur ad clerum, nisi tantum si necessitas aut usus exegerit.

VAN ESPEN *Tom. II. Dissert. de Inst. & Off. Canon. P. II. Cap. II. §. 1. 2. 3. MORIN. loc. cit. lib. V. cap. 18.* Sed quomodo pœnitentia publicæ ordinum susceptorum usus prius clericis potuit, cum certum sit, quod saltem sæculo IV. & sequentibus clericis in maioribus ordinibus constituti pœnitentiæ publicæ subiecti non fuerint? de iis intelligendum est, qui vel sponte pœnitentiam canonicam amplexi sunt, uti Natalis episcopus ap. EUSEB. *Lib. V. cap. ult.* vel propter atrociora crimina ecclesiæ communionem penitus exturbati alia via redire non poterant. Tandem nihil obstat quo minus a legibus publicæ pœnitentiæ etiam soluti nihilominus irregularitatem incurrerent.

§. LXXXVIII.

Quæ ratio idem mutatum sit. Sed quid? Canones præcipiunt, illos sacerdotes lapsos ad pristinos gradus redire, quos pœnitentiæ præcessit satisfactio vel condigna peccatorum confessio *can. 23. Dist. 50. can. 16. ibid.* Errant enim, qui putant domini sacerdotes post lapsum, si condignam egerint pœnitentiam, domino ministrare non posse & suis honoribus non frui *can. 14. ibid.* Verum sublestæ fidei sunt hi canones, quibus Gratianus, ut eos cum genuinis antiquæ disciplinæ monumentis con-

conciaret, pro more suo hanc distinctionem adhibuit: quorum crimina MANIFESTA sunt ante vel post ordinationem, a Ss. ordinibus deiciendi sunt: quorum autem peccata OCCULTA sunt & SATISFACTIONE SECRETA secundum sacerdotis edictum purgata, in propriis ordinibus remanere possunt. GRATIAN. *post can. 32. dist. 50.* quæ distinctio passim recepta est & in ecclesiæ communem disciplinam transit *can. 34. ibid.*

VAN ESPEN. *Dissert. cit. P. II. cap. II. §. 4. §. 6.*

§. LXXXIX.

Itaque juxta modernam disciplinam crimina publica & manifesta pristinae irregularitati obnoxia manent, in occulta, hoc est, illa, quæ judicialiter probari non possunt, prolapsi saltem tamdiu irregularitate pro foro poenitentiali interno laborant, donec condignam & in jure sceleris poenitentiam egerint *cap. 4. de cleric. conjug. cap. 2. de cleric. non ordin. ministr. quid?* quod etiam ea peracta aliquando non tollatur, dum adhuc dispensatione opus esse CONCIL. TRIDENT. *Sess. XXIV. cap. 6. de reform.* diserte edixerit. Ceterum ea tantum crimina manifesta huc pertinent, quæ canones speciatim irregularitatem statuunt *cap. 18. de sent. excom. in VI.* quæ nec tunc censetur contracta, si crimen non plene fuerit consummatum. Si autem constet, alicui delicto eam annexam esse, in dubio tenetur quis pro irregulari se gerere & ab ordinum susceptione, vel eorum functione stante dubio abstinere, cum in dubiis semitam debeamus eligere tutiorem, *Cap. 12. de homicid. cap. 5. de cleric. excom. ministr.*

Hodie
crimina
publica
tantum
& in jure
notata eam
incurrunt.

VAN ESPEN. *Tom. I. P. II. Tit. X. Cap. I. Idem Dissert. cit. §. 8. 11.*

§. LXL.

Silentio præterire non possum insignem differentiam, quæ est inter irregularitatem ad ordines suscipiendos, & eam, quæ privat suspectorum usu. Illa enim criminofum quomodocunq; occultum affici nihil repugnat, cum admissio ad sacros ordines gratiæ sit & ab Episcopi arbitrio dependeat, ut ejus denegatio poena negativa solum non inepte dici possit, Hæc vero proprie poena est, & ideo non nisi ob delictum (*Lib. V. §. 243.*) & adhibito ordine judiciario infligi pot-

Duplex
irregulari-
tatis ratio
attendenda
est.

potest. Quare CONCIL. TRIDENT. statuit: „Cum honestius, ac tutius sit subiecto, debitam Præpositis obedientiam impendendo, in inferiori ministerio deservire, quam cum Præpositorum scandalo graduum altiorum appetere dignitatem, ei cui ascensus ad sacros ordines a suo Prælaro, ex quacunque causa, etiam ob occultum crimen quomodolibet, etiam extrajudicialiter, fuerit interdictus; AUT qui a suis ordinibus, seu gradibus, vel dignitatibus ecclesiasticis fuerit suspensus, nulla contra ipsius Prælati voluntatem concessa licentia de se promoveri faciendo, aut ad priores ordines, gradus, & dignitates, sive honores, restitutio suffragetur. *Sess. XIV. 1. de reform. add. cap. 7. ibid.*

VAN ESPEN *loc. cit. Tit. X. cap. VI. § 27.* Quod autem diximus (*sup. §. 37.*) delictis etiam occultis irregularitatem totalem olim inflictam esse, æque ac publicis, id eo tempore factum est, quod fori interni & externi distinctio adhuc ignota erat (*Lib. V. §. 258. 259. 281.*)

DE DEPOSITIONE ET DEGRADATIONE.

§. LXLI.

2. DEPO
SITIO.

Depositiō est perpetua remotio clerici vel ab ordine *cap. 4. de Jud. cap. 13. de vit. & honest. cleric.* salvo manente statu & dignitate clericali *arg. cap. 10. de Jud* ad ultimam speciem pertinet *privatio beneficii*, quæ ultra privationem possessi ad idem & alia beneficia obtinenda inhabilitatem inducit. Hæc pœna cum suspensione (*sup. §. 32.*) non est confundenda, nam & natura sua perpetua est, & sine remissionis spe infertur, atque officio aut beneficio ita privat, ut sine nova collatione & titulo nullus pateat redivit, quod tamen neque tunc contingit, etsi suspensio a beneficio sit perpetua, adeoque cum ejus amissione ipso jure conjuncta. Relaxata enim suspensione beneficium sine nova collatione retinetur.

Wicst-

WIESTNER *ad Tit. de Pen. Artic. V.* Antiquus est hujus poenæ usus, quæ medium quoddam erat inter temporariam suspensionem & perpetuam degradationem. Exempla sunt in CONCIL. ANCYRAN. *Can. 1. 2.* NICÆN. *Can. 8.* S. BASIL. *Can. 27. 70.* Add, BINGHAM. *loc. cit. cap. IV. §. 1.*

§. LXLII.

Prima sæcula *depositionis* & *degradationis* vocabulo promiscue utuntur. Quidam enim canones clericum condemnatum *degradari*, *DEGRADATIO* & *privari* & *ab officio suo removeri* Concil. *Carthaginens. IV. can. 48. 49. 50.* alii omnino *deponi*, omnino *de proprio gradu dejici*, *ab ordine cleri amoveri* Concil. *Antoben. can. 5. Ephesus. can. 6. Arelatens. I. can. 13.* & ad *communione laicam* reduci jubent. Equidem *communio laica* in laico non erat poena, sed beneficium maximum: in clerico autem una de gravissimis poenis erat *reductio ad communione laicorum*, per quam potestate officii sui & dignitate clericali omnino privabantur, & ad statum & simplicem conditionem laicorum reducebantur *can. 13. dist. 55. can. 52. dist. 50.* ita, ut seposito privilegio, quod antea illis competebat, nunc pertineant ad forum sæculare in causa civili & criminali sine ulla spe amissam stationem iterum recuperandi. In quo distinguitur hæc *communio laica* a peregrina (sup §. 84.) cum ista retinebat clericum in ordine cleri, laica vero illum ab eo ordine depellebat etiam perfecta poenitentia nullatenus restituendum.

BINGHAM. *loc. cit. Cap. I. §. 6. & cap. II.*

§. LXLIII.

Hæc sane poena erat clericorum gravissima; quæ enim delicta in laicis excommunicatione, ea in clericis ordinarie *depositione* *co-ricorum* *gravissima.* ercebantur. Concil. *Ephesus. can. 6.* & id quidem ideo, quod non deerat nec expediat ob idem peccatum duplici poena aliquem mulctare. Quare in *Can. Apost. 24.* cautum est: „Episcopus aut presbyter aut diaconus in fornicatione aut perjurio aut furto deprehensus deponitor, non tamen a *communione* excluditor! dicit enim scriptura: bis de eodem delicto vindictam non exiges.“ Tum primum *depositioni* formalem *excommunicationem* ecclesia addidit, & depositis ipsam *communione laicam* negavit, si atrociora subessent crimina, iique in *contumacia* & *mentis obstinatione* persisterent. *Can. Apost. ha-*

27. 28. *Concil. Sardicens. can. 1. 2.* Qua ratione ARIUS, & multi alii hæresiarchæ non minus anathemate & excommunicatione, quam dejectione de honoris gradu mulctati sunt.

Ad intelligendos plures antiquos canones animadvertenda hic est peculiaris notio *communio- nis ecclesiastica & excommunicationis ecclesiastica*, ut clericis applicata. Clerici enim excommunicari dicebantur, si potestate exercendi functionis suæ officia essent exuti & talis excommunicatio non semper arguebat, quod omni prorsus communione ecclesiæ essent exturbati, sed clericorum tantum communione. BALSAM. *in can. 16. Concil. Nicæn.* ZONAR. *in can. eund.* Et ita explicandi sunt CANON. APOST. 42. 55. 56. BINGHAM. *loc. cit. cap. I. §. 1. 2. 3. cap. II. §. 6.*

§. LXLIV.

Est deposi-
tio & de-
gradatio.

Est igitur *degradatio* pœna ecclesiastica, qua clericus non tantum beneficio & exercitio ordinum *can. 33. dist. IV. de consecr.* sed ipso etiam statu & dignitate clericali privatur *cap. 10. de Jud. Ea toties opus est, quoties clericum tanti criminis reum esse constat, ut pœnam mortis aut truncationis membrorum mereatur. cap. 4. de Rapt.* Hanc enim exequitur iudex sæcularis (Lib. V. §. 249) cui antequam tradatur clericus dignitate clericali spoliari debet *Novell. 83. in præf. §. 2.* quod cum per sententiam iudicis promulgatur, *degradatio verbalis* dicitur: *realis* autem per executionem sententiæ in re & opere ipso perficitur. *cap. 2. de pœn. in VI.*

§. LXLV.

Causæ de-
positionum
olim in
Synodis
tractantur.

Causa degradationis, utpote gravissima, in synodo Episcoporum tractari olim solebat, (Lib. V. §. 251.) *Episcopus sacerdotibus ac ministris solus honorem dare potest, auferre solus non potest. Can. 7. XV. q. VIII.* quod præcipue obtinebat per modum appellationis, si presbyteri aliive clerici de Episcopi sui sententia quererentur. *Concil. Nicæn. can. 5.* Sed quia difficile videbatur in causis singulorum synodos Episcoporum celebrare, cautum est secundum statuta veterum conciliorum, ut si quis Episcopus (quod non optamus) in reatum aliquem incurrerit, & fuerit nimia necessitas, non posse plurimos congregare, ne in erimine remaneat, a XII. Episcopis audiatur, & presbyter a VI. Episcopis cum proprio suo Episcopo audiatur, & diaconus a tribus. *can. 4. XV. q. VII.* arque hanc iudicii solemnitatem non obstante *can. 61. XI. q. III.* in pri-

prima etiam instantia necessariam esse communis Canonistarum opinio tradidit.

§. LXLVI.

Successu quidem temporis omnis jurisdictio contentiosa ad solum Episcopum ejusve officialem devoluta est (Lib. V. §. 252) & ita etiam potestas deponendi clericos. Sed Episcoporum presentia certo numero canonibus definito (sup. §. præced.) ad solennem degradationem semper requirebatur cap. 12. de pan. in VI. quod cum iterum difficultate non careret, & crimina plura enormia non satis vindicari, germaniæ præsertim principes, conquesti essent, CONCIL. TRIDENT. statuit: „Cum vero tam gravia non nunquam sint delicta, ab ecclesiasticis commissa personis, ut eorum atrocitatem e sacris ordinibus deponendæ, & curiæ sint tradendæ sæculari: in quo secundum sacros canones certus Episcoporum numerus requiritur: quos si omnes adhibere difficile esset, debita juris executio differetur; si quando autem intervenire possent, eorum residentia intermitteretur: propterea statuit & decrevit Episcopo per se, seu illius Vicarium in spiritualibus generalem, contra clericum, in sacris etiam Presbyteratus Ordinibus constitutum, etiam ad illius condemnationem, nec non verbalem depositionem, & per se ipsum etiam ad actualem atque solennem degradationem ab ipsis ordinibus & gradibus ecclesiasticis, in casibus, in quibus aliorum Episcoporum presentia, in numero a canonibus definito requiritur, etiam absque illis procedere liceat: adhibitis tamen & in hoc sibi assistentibus totidem abbatibus, utum mitræ & baculi ex privilegio apostolico habentibus, si in civitate aut diocesi reperiri & commode interesse possint, alioquin aliis personis in ecclesiastica dignitate constitutis, quæ ætate graves, ac juris scientia commendabiles existant.“ Sess. XIII. cap. 4. de reform.

Expræ-
scripto
Concil.
Trident.
coramEpi-
scopo & ei
adassistenti-
bus pera-
guntur.

Iude concludit VAN ESPEN P. III. Tit. XI. cap. 1. §. 51. personas ab Episcopo assumendas non tantum ad solennitatem, sed ut una cum Episcopo causam ipsam cognoscant, requiri, ne frustra juris scientiam in iis Concilium exigere videatur.

§. LXLVII.

Degradationi, quæ olim uti excommunicatio (sup. §. 58.) Forma de-
abs- gradatio-
bis.

absque certa formula expediebatur, postea ceremoniæ plures ad terrorem adjectæ sunt, quas recenset BONIFACIUS VIII. *in cap. 2. de pen. in VI.* Clericus degradandus, vestibus sacris indutus, in manibus habens librum, vas, vel aliud instrumentum seu ornamentum ad ordinem suum spectans, ac si deberet in officio suo solemniter ministrare, ad Episcopi præsentiam adducatur: cui Episcopus publice singula, siue sint vestes, calix, liber, seu quævis alia, quæ illi juxta morem ordinandorum clericorum in sua ordinatione ad Episcopum fuerint tradita seu collata, singulariter auferat, ab illo vestimento seu ornamento, quod datum vel traditum fuerat ultimo inchoando, & descendendo gradatim, degradationem continuet usque ad primam vestem, quæ datur in collatione tonsuræ; tuncque radatur caput illius seu tondeatur, ne tonsuræ seu clericatus vestigium remaneat in eodem.

§. LXLVIII.

Idem

Poterit autem Episcopus in degradatione hujusmodi uti verbis aliquibus ad terrorem illis oppositis, quæ in collatione ordinum sunt prolata dicendo presbytero hæc vel similia verba in remotione planetæ: auferimus tibi vestem sacerdotalem, & te honore sacerdotali privamus. Sicque in remotione reliquorum insignium similibus verbis utens in ablatione ultimi, quod in collatione ordinum fuit primum, infra scripto vel alio simili modo pronuntiet siue dicat: auctoritate Dei omnipotentis Patris & Filii & Spiritus Sancti, ac nostra, tibi auferimus habitum clericalem, & deponimus, degradamus, spoliamus, & exuimus te omni ordine, beneficio & privilegio clericali,

§. LXLIX.

Quomodo
degradatus
curiæ
sæculari
tradatur.

Eandem degradationis formam *Pontificale Romanum* sub TIT. *degradat. forma* exhibet ubi etiam additur si fuerit talis casus, quo degradatus tradi debeat curiæ sæculari, pontifex degradator degradatum amplius non tangit, sed in hunc modum contra ipsum pronuntiat, dicens: Pronuntiamus, ut hunc exutum omni ordine & privilegio clericali, curia secularis in suum forum recipiat degradatum. Dein hanc ad evitandam irregularitatem cautelam subministrat: Tum Pontifex degradator efficaciter, & ex corde omni instantia, pro

pro miserrimo illo derelicto intercedit, apud iudicem saecularem, ut circa mortis periculum, vel mutilationis contra degradatum sententia moderetur, dicens, Domine Iudex, rogamus vos cum omni affectu, quo possumus, ut amore Dei, pietatis & misericordiae intuitu, & nostrorum interventu precaminum, miserimo huic nullum mortis vel mutilationis periculum inferatis. Quo facto (ait pontificale) ministri curiae saecularis degradatum sub sua custodia recipiunt, & discedunt.

Vid. Cap. 27. de V. S. cap. 2. de homicid. in VI Add. VAN ESPEN Tom. I. P. II. Seco. I. Tit. X. Cap. IV. §. 9. 10. 11. Haec phrasit curiae tradi sensum in antiquis legibus habet omnino diversum ab eo, quem usus & praxis recentior ei tribuit. Curiae enim tradi dicebantur clerici, si ob crimen aliquod officio dejecti & ad conditionem laicam reducti curiae seu civitatis suae societati servire cogebantur L. 39. cod. Theod. de episc. & Cler. Novell. 123. cap. 14. Novell. 5. cap. 6. eodem fere modo, quo liberi naturales per oblationem curiae legitimorum jura acquirebant. L. 3. 4. 9. cod. de nat. lib. BINGHAM. loc. cit. cap. II. §. 8.

§. C.

Quodsi iudex saecularis degradato sibi tradito gratiam faciat, aut depositio non subsequuta traditione facta sit, Cap. 6. de pen. nonicorum regularium, si fieri potest, recludantur depositi cap. 6, §. 7. de homicid. idque vel ad certum tempus vel in perpetuum. Can. 7. Dist. 50. ut ibi peccata luceant & ulterius non committant. Can. 7. Dist. 81. Si vero hoc fieri causa qualibet prohibuerit, ubicumque sint, penitentiam agere non desistant S: autem amisso gradu saeculariter vivere voluerint, & penitentiam agere neglexerint, ab ecclesiae communi-
4) DETRU-
SIO in mo-
nasterium

Hujus detractionis meminit JUSTINIANUS in Novell. 123. cap. 20. & S. GREGOR. Episc. 27. & 40. lib. III. Sed haec in monasteria detractiones ea aetate non imponebantur in vindictam publicam criminum, nec incarcerationis loco (sup. §. 78.) verum per modum penitentiae. Testantur auctores usum hujus poenae ob varias difficultates omnino a foro recessisse: ZECH. de Jud. eccles. Sect. II. Tit. X. §. 130. Solent tamen hodie adhuc Episcopi Clericis suis non raro injungere, ut se ad tempus in monasterium aut seminarium Clericorum retrahant, ibique certa penitentiae exercitia in peccatorum expiationem & vitae emendationem subeant.

H

§. Cl.

§. CI.

Verum, postquam Episcopi Jure carcerum ex indulgentia principum uti cœperunt (Lib. V. §. 256. & 274.) forique distinctius progressi sunt, & Clericos incorrigibiles, qui nec in monasteriis valent custodiri, *Cap. 35. de Sent. excom.* aut alias criminum atrociorum reos. *Cap. 27. de V. S.* carceribus in pœnam mancipari posse ac debere constitutum est. *Quamvis ad eorum custodiam, non ad pœnam carcere specialiter deputatus esse noscatur; (l. 8. de pœn.) nos tamen non improbamus, si subjectos tibi Clericos, Confessos de criminibus seu convictos (eorum excessibus & personis ceterisque circumstantiis provida deliberatione pensatis) in perpetuum vel ad tempus, prout videtur expedire, carceri mancipes ad pœnitentiam peragendam. C. 3. de pœn. in VI.* Ast vero hanc potestatem suis limitibus circumscribere, & in regularium & monachorum præsertim carceres sedulam inspectionem exercere, quam necessarium sit, quam proprium imperantium officii, omnes vident, & tristis experientia condocet?

§. CII.

e)
PœNA
VERBERUM.

Idem fere de pœna verberum & flagellorum observandum est. Eam sane in judiciis ecclesiasticis jam dudum tanquam disciplinæ partem ad corrigendos inferiorum ordinum clericos adhibitam fuisse negari non potest. *Can. 9. Dist. 35. Can. 6. XI. q. I. Nov. 123. Cap. 20.* an etiam adversus laicos, non ita liquet. Verum quidquid sit, id satis certum est, virgas & flagella pœnitentibus tantum cum respectu ad forum sacramentale CONCIL. BRACARENS. *Cap. 7. ap. HARDUIN. Tom. III. col. 1034 ap. GRATIAN. Can. 3. Dist. 45.* & magna cum moderatione illata esse, paternæ admodum in discipulos uti consueverunt S. AUGUSTIN. *Epist. 133. ad Marcellin. ap. GRATIAN. Can. 1. XXIII. q. V.* Inde tamen, nulla habita ratione judicii ecclesiastici penitus mutati (sup. §. 78.) concludere non dubitarunt, ad jurisdictionem ecclesiasticam omnino spectare jus verbera & flagellationes aliasque pœnas corporis afflictivas decernendi, manum armatam tenendi, quæ executioni pœnarum temporalium deserviat, quas extra sphæram potestatis eccle-

clesiastica & spiritualis minime esse constanter tradunt. Verum hoc
eo tantum valet, ut viris eruditis risum moveat.

Quare per arrestum Parlamenti Parisiensis de an. 1562, ad conclusionem Advocati fiscali
recte dictum fuit, male & abusive judicasse officialem condemnando aliquem ad fu-
stigationem publicam inhibitione facta omnibus officialibus & iudicibus ecclesiasti-
cis similes pœnas imponere. VAN ESPEN. *loc. cit. cap. I. § 44.* Add. BINGHAM.
loc. cit. §. 12. Ex his respondendum erit ad ea, quæ P. SCHMIDT. in *Instit. Jur.
eccles. Tom. IV cap. I. § 2. & 3.* probare conatus est, potestatem ecclesiæ compe-
tere pœnis etiam temporalibus reos coercendis. Add. *lib. V. §. 249. in schol.*

§. CIII.

Inter pœnitentias & pœnas ecclesiasticas sapius quoque occur-
rit recessus ex propria patria & loco, quo quis peccavit, in alium; POENA
cum in finem impositus, ut vel occasio peccandi vitaretur, vel RELEGA-
scandali periculum populo adimeretur, aut etiam ut extra patriam TIONIS
& sibi familiarium, conspectum facilius pœnitentia susciperetur. ET EXI-
Can. LII.
9. *dist. 81.* qua ratione clericos a sua diœcesi, quam factis pessimis
dehonestarunt, amandari ab Episcopis posse *cap. 3. de crim. falsi.* &
hoc sensu pœnam relegationis aut exilii inter pœnas ecclesiasticas
connumerari nihil repugnat. Pœna enim veri & civilis exilii non
nisi a majestate in quemquam statui potest. *Quodsi aliquis ista omnia
contempserit & Episcopus minime emendare poterit REGIS JUDICIO
EXILIO damnetur. Concil. Antioch. can. 4. ap. HARDUIN. Tom. III.
col. 1996.* addidit quidem RAYMUNDUS in *cap. 2. de cler. excom. ad
requisitionem ecclesiæ,* sed semper verum manet, pœnam exilii per
secularem tantum potestatem decerni posse *cap. 10. de judic.* Quodsi
ita interpreteris *can. 9. III. q. IV. can. 3. III. q. V. can. 23. dist. 63.
cap. I. de calumn.* nos plane contentientes habebis.

VAN ESPEN *loc. cit. cap. I.*

DE
ABSOLUTIONE ET DISPENSATIONE
A
CENSURIS ET POENIS ECCLE-
SIASTICIS.

§. CIV.

Per abso-
lutionem
tolluntur
Censuræ.
Superest, ut quibus modis censuræ & poenæ tollantur, explicemus. Et quidem *censuræ* semel contractæ non ipso facto per emendationem aut quamlibet satisfactionem, sed per *Absolutionem* tantum tolluntur *Cap. 28. de Sent. excom.* quæ juxta receptam fori ecclesiastici distinctionem vel pro foro interno & poenitentia, vel pro foro externo conceditur (Lib. V. §. 259.) ita, ut quævis absolutio effectum in suo solum foro, pro quo data est, producat, adeoque absolutio obtenta in foro poenitentia vigore Jubilæi alteriusve gratia in foro externo nihil proficit. Cumque is, qui habet *clavem ordinis*, non statim etiam *clavem jurisdictionis* & vice versa habeat, (sup. §. 43.) contingere sapius potest, ut, qui absolvendi a censuris in foro interno facultate præditus est, in foro externo absolvere minime possit. Hinc Canonistæ passim tradunt, absolutum in animæ judicio, etiam poenitentia peracta, posse adhuc in foro exteriori accusari & puniri, idque ideo, quod prius judicium præcipue fiat ad poenitentiam & satisfactionem divinæ offensæ: posterius autem ad publicam vindictam & reipublicæ satisfactionem. COVARRUVIAS *ad Cap. 24. de Sent. excom. in VI. P. I. §. 11.* Verum sanior est & scopo centurarum conformior eorum doctrina, qui a censura *late sententiæ* in foro conscientia absolutum deinceps in foro judiciali inquietari prohibent.

VAN ESPEN *Tract. cit. cap. XI. §. 2.*

§. CV.

Sivea ju-
dice.
Censura ab *homine* lata jure communi tollenda est ab eodem, qui eam tulit, vel ab eo, qui in officium aut dignitatem successit illi, qui

qui vi illius officii aut dignitatis censuram infligit. Unde censura ab Episcopo lata, vi suæ ordinariæ jurisdictionis, eo mortuo solvi potest ab omni eo, qui in ejus jurisdictionem ordinariam, veluti capitulum sede vacante aut vicarius a capitulo constitutus, succedit. Quod si is absolutionem denegat, & censura constrictus credat aut eam injustam esse aut saltem se eatenus satisfecisse, ut absolutione dignus sit, tum olim ad synodum provincialem provocatio dabatur. *Concil. Nicæn. Can. 5.* a qua deinceps nulla neque ad sedem apostolicam appellatio permilla fuit. *Can. 125. in codic. eccles. african. ap. VOELL. & JUSTELL. Tom. I fol. 395.* Sed juxta recentiore & modernam disciplinam recurrendum est ab Episcopo ad Metropolitanum aliumve immediatum judicis censuram inflictam solvere renuentis superiorem: ab eo ad pontificem romanum, ut causa discussa aut ad ordinarium absolvendus remittatur, aut si absolutionem recuset, superior eam impertiatur. *Cap. 7. §. 3. de Sent. excom. in VI.*

Qua ratione adpellationes ad sedem romanam cœperint invalescere, dixi in lib. II. ad Tit. de adpellat.

§. CVI.

Eodem modo censuras *juris* tollere nemo posset, nisi is, qui ^{Sive ipso} canonem condidit, aliusque in eandem jurisdictionem succedens, vel ^{jure infligit.} ejus superior. Atramen ob infinitam ejusmodi censurarum frequentiam hæc regula communiter statuitur: Si pontifex aut conditor canonis talem censuram per generalem constitutionem promulgans absolutionem illius sibi *expresse* non reservaverit poterit hæc censura innodatus absolvi non tantum a pontifice, qui eam tulit, sed etiam a proprio suo Episcopo, imo & a proprio sacerdote, *arg. cap. 29. de sent. excom.* qualis hic esse censetur omnis is, qui pro confessionibus audientis sacramentali præmitti solita: *absolvo te ab omni vinculo excommunicationis, suspensionis, & interdicti, in quantum possum ac tu indiges.*

§. CVII.

Hæc regula autem sub hac exceptione exaudienda est: Nisi ^{Reservatio} absolutio specialiter Papæ aut Episcopo vel aliis prælatis ^{censura-} sit refer- ^{rum.} vata.

vata. *Censurarum* eadem, quæ criminum (sup. §. 33.) *reservatio* papalis fata habuit, atque pro regula receptum, nullum esse casum papæ reservatum, qui non habeat censuram reservatam annexam. Hinc, qui habet facultatem absolvendi a peccatis papæ reservatis (sup. §. 34. in schol.) etiam potest absolvere a censuris eidem reservatis quoad forum poenitentiale scilicet & internum: Nam quoad forum externum aut censuras papæ absolute reservatas aut Romanam eundem, aut Roma mandatum ad Episcopum vel vicarium generalem arcessendum est.

§. CVIII.

Aliquando
penitus
cessat.

Sunt tamen casus, in quibus omnis reservatio cessat 1.) *peccatum admodum, ne occasione reservationis casuum aut censurarum aliquis peccet, in Ecclesia Dei custoditum semper fuit, ut nulla sit reservatio in articulo mortis, atque ideo omnes sacerdotes a quibusvis peccatis & Censuris absolvi possunt.* CONCIL. TRIDENT. Sess. XIV. cap. 7. de sacram. poenit. 2.) *Liceat Episcopis in quibuscumque casibus occultis, etiam Sedi Apostolicæ reservatis, delinquentes quoscumque sibi subditos, in delictis suis per se ipsos, aut per vicarium ad id specialiter deputandum, in foro conscientie absolvere imposita poenitentia salutari.* Sess. XXIV. cap. 6. de reform. 3.) *Si quis, pro violenta manuum injectione in clericum, est vinculo excommunicationis adstrictus, si habens capitales inimicitias, vel alias justas excusationes, quibus ab itinere rationabiliter excusetur, ita, quod sine periculo apostolico se nequeat conspectui præsentare; licet diocæsano Episcopo, recepto juramento, secundum morem ecclesie sibi absolutionis gratiam impertiri. Sed est illi sub juramenti debito injungendum, ut quam citius opportunitatem habuerit rom. pontif. adeat, mandatum apostolicum suscepturus.* cap. II. de sent. excom.

§. CIX.

Absolutio
ad cautela-

Cum vero excommunicatus nullam in judicio standi personam habeat cap. 1. de except. in VI. qua ratione aut absolutionem perere, aut contra censuræ injustitiam querulari poterit, præsertim cum appellatio contra censuras effectum suspensivum non habeat. (sup. §. 66.) an ergo tanto tempore, quousque scilicet causa plene est finita, omni commercio ecclesiastico & civili exclusus manere debet, quem

quem excommunicationis fulmen tetigit? in promptu est *absolutio*, quæ ad *cautelam* vocatur, quæ antiquis canonibus incognita fuit. *Can. 1. IV. q. V.* & circa sæculum IX. aut X. propter censurarum frequentiam & rigorem invaluit. Eam ergo is petit, & obtinebit, qui censura sibi inflictæ nullitatem & injustitiam causatur *cap. 40. de sent. excom. cap. 9. de excep. modo nullitatis causam aliquo modo probaverit. Cap. 7. §. 2. de sent. excom. in VI.* Neque propter oppositionem censurantis denegatur, nisi is intra VIII. dierum terminum *manifestam offensam* probaverit; si *dubia* remaneat, nulla obstante contradictione vel intercessione absolutio ad cautelam non differtur, juret tamen *centuratus de parendo mandatis ecclesiæ & idoneam præstet cautionem de satisfaciendo*, in casum, quo fuerit inventus juste censura affectus *cap. 2. de sent. excom. in VI.* Eadem absolutio pro foro inter-
no, licet nulla censura suspicio adsit, ad *superabundantiam* & ad *tolendum omne periculum* absolutioni sacramentali præmittitur (*sup. §. 106.*) & omnibus rescriptis, Bullis & privilegiis apostolicis ex *stilo curiæ romanæ* inseri consuevit, ne effectus gratiæ concessæ per latentem forsitan censuram impediatur.

Quod in *cap. 1. de jud.* quod desumptum est ex concilio quodam Africano, & in *cod. Can. eccles. afric. can. 87. ap. JUSTELL & VOELL. in Biblioth. Jur. can. ult. P. I. pag. 371.* habetur, legamus, *donec satisfactione præmissa absolutus sit*, id primum Raymundus ex *cap. 28. de V. S.* addidit. VAN ESPEN: *Tract. cit. §. 3. cap. cit.*

§. CX.

Est & alia species absolutionis priori non absimilis & antiquis *Absolutio cum reincidentia*, pariter incognita, quæ vulgo dicitur *absolutio cum reincidentia* & ad *reincidendum*, quæ datur ad determinatum tempus aut ad certum actum v. g. terendi testimonium, comparandi in judicio, &c. ut sic absolutus rursus deincidat in censuram tempore elapso aut actu peracto *Cap. 22. de sent. excom. VI.* Eam a priore sic differre ajunt, quod hæc concedi solet, si de censura contracta certo constet, non si dubia sit. Quodsi sub certa obligatione & conditione quis ira absolvatur, & per absolutum non steterit, quo minus conditio sit impleta, hunc non reincidere humanius est. Ergo & nova judicis sententia requiritur, ut sub conditione absolutum rursus in censuram reincidisse judice constet.

§. CXI.

§. CXI.

Per dispensationem a poenis liberamur.

Sicut a censuris per absolutionem, ita a poenarum acerbitate per dispensationem & restitutionem liberamur. IRREGULARITATEM per delictum contractam regulariter romani pontificis & non Episcopi gratia aboleri posse ajunt. Sed primævam Episcoporum auctoritatem CONCIL. TRIDENT. aliquatenus restituit: *Liceat Episcopus in irregularitatibus, & suspensionibus ex delicto occulto provenientibus excepta ea, quæ oritur ex homicidio voluntario & exceptis aliis deductis ad forum contentiosum dispensare. S. §. XXIV. cap. 6. de reform.* Episcopus quoque clericos ob adulterium & crimina eo non graviora depositos post peractam poenitentiam restituere potest. *cap. 4. §. 2. de Judic. cujus gratiæ ipse olim nulla fuerat. Can. 1. 2. Dist. 50. nisi concilium injuria depositum restituendum decrevisset. Id quod hodie in degradatione injuste facta observandum est, ut Episcopus iisdem ceremoniis & ritibus (sup. §. 67.) degradatum publice restituat. Can. 65. XI. q. III.*

DE
JURE PRINCIPUM CIRCA CENSURAS ET POENAS
ECCLESIASTICAS.

§. CXII.

Jura principum circa censuras.

Inter gravissima, quæ rectoribus civitatum incumbunt, officia, istud facile primum esse existimo, ut ecclesiæ non minus, quam republicæ pacem & tranquillitatem conservare studeant: *Can. 20. 21. XXII. q. V. Ut subditos quoscumque ab omni violentia & injuria immunes præstent, Can. 23. XXIII. q. V. Plana hæc sunt, & a nemine ignorantur. Sed æque certum est, per abutum potestatis ecclesiasticæ, qui in vibrandis potissimum censuris committitur, mala innumera in utramque rempublicam redundasse sapius, & viros non raro optimos oppressos fuisse, Can. 1. XV. q. VII. quorum jam*

jam suo ævo plura fuisse exempla, quam credi posset, S. AUGUSTINUS de Ver. Reliq. cap. 6. testatur. Multi sunt, qui indiscussos potestate tyrannica, non auctoritate canonica damnant, & sicut nonnullos gratiæ favore sublimant, ita quosdam odio invidiæque permoti humiliant. Can. 1. XV. q. VII. Judicium ecclesiasticorum auctoritas, quæ sub causâ religionis maxima esse solet: censurarum gravitas, quarum effectus in omnem vitæ civilis communionem extenduntur: earum denique frequentia & quotidiana in casibus quibusve obviis multitudo satis superque demonstrant, quam parum distet usus ab abusu, quamque is perniciosus omnibus sit futurus, nisi cœrcitio & temperamentum accedant.

VAN ESPEN *Tract. de Recurs. ad princip. cap. 1. §. 7. Tom. IV.*

§. CXIII.

Itaque jus est Principibus, ut auctoritate sibi a Deo data non solum modum & normam præscribant in censuris & pœnis ecclesiasticis infligendis ab iis observandam, qui neglectis evangelii regulis & ecclesiasticis sanctionibus in ecclesiâ & reipublicâ damnatum iis abusi sunt aut deinceps abuti possunt, sed etiam, ut, si nihilominus subditos suos injustis censurarum comminationibus & inflictionibus vexari contingat, oppressis protectionem regiam impertiantur, & refugium pandant, mediisque competentibus violentiam judicium ecclesiasticorum comprimant.

Ad duo
capita
reduci
possunt.

§. CXIV.

Hoc jure usus est JUSTINIANUS, atque, quid in excommunicatione decernenda observandum sit, lege publica edixit: Omnibus autem Episcopis & Presbyteris interdiximus segregare aliquem a sacra communione, antequam causâ monstretur, propter quam sanctæ regulæ hoc fieri jubent. Si quis autem præter hoc a sancta communione quemquam segregaverit: ille quidem, qui injuste a communione segregatus est, solutus excommunicatione a majore sacerdote, sanctam mereatur communionem. Qui vero aliquem a sancta communione segregare præsumserit: modis omnibus a sacerdote, sub quo constitutus est, separabitur a communione, quanto tempore ille perspexerit: ut, quod injuste fecit, juste

1) Jus modum præscribendi in censuris infligendis servandam

juste sustineat. ,, *Nov. 123. cap. 11. add. can. 11. q. 1.* Quam Justiniani Imperatoris catholici legem probat & laudat ecclesia catholica *can. 6. XXIV. q. III.* ne limites suæ potestatis excessisse & potestati ecclesiæ in usu clavium derogasse a quoquam argui possit. Eandem sæculæ IX Imperatores LEO & CONSTANTINUS confirmarunt PHO-TIUS in Nos Nomocan. Tit. IX. cap. 9. ap. JUSTELL. & VOELL. Biblioth. Jur. Can. vet. Tom. II. fol. 969.

§. CXV.

Idem. Pari auctoritate reges francorum constituerunt: ,, ut nemo Episcoporum quemlibet sine certa & manifesta causa communione priver ecclesiastica. Anathema autem sine consensu Archiepiscopi aut Coepiscoporum, prælata etiam evangelica admonitione, nulli imponat nisi unde canonica docet auctoritas: quia anathema æternæ mortis est damnatio, & non nisi pro mortali debet imponi crimine, & illi, qui aliter non potuerit corrigi Capitul. Carol. Calvi cap. 56. ap. BALUZ, Tom. II. col. 36. & ut excommunicatio subito & sine causa non fiat. Lib. VI. capitul. 217. ap. eund. Tom. I. col. 961.

§. CXVI.

No jure principes nostri usi sunt.

Egregia horum exempla etiam nostri augustissimi Principes secuti sunt. Ita 1) in transactione inter Rudolphum II. Imp. & Urbanum Episcopum passaviensem an. 1592. inita cautum legimus, ut ad poenas, sententias & censuras ecclesiasticas usque ad suspensionem & depositionem prælati ordinarius procedere non possit absque consensu & adprobatione Imperatoris. Corp. Jur. eccles. Austr. pag. 273. 2) JOSEPHUS I. an. 1706. a censurarum via facti insurgendarum comminationibus Archiepiscopum pragensem abstinere jussit. Corp. Jur. eccles. Bohem. pag. 172. 3) MARIA THERESIA Imperatrix Gloriosissima an. 1768 generali constitutione præcepit, ut causæ excommunicationis ob percussione clericum infligendæ a commissariis ecclesiasticis & sæcularibus pari numero cognoscantur, & sententia Majestati ad adprobationem offeratur. Corp. Jur. eccles. Bohem. pag. 183. 4) Eodem anno constituit, ut in posterum nullus subditorum neque in crimine hæreticæ pravitatis absque placito regio & consensu judicis sæcularis excommunicatione percipi possit. *ibid.*

ibid. pag. 184. & 186. 5) Insuper in constitutione de an. 1765. vatum irregularitatis metum, quem prætendebant clerici, si ad detegendos & puniendos delinquentes officium boni civis præstarent, depoeni voluit. ibid. pag. 226. 1c9.

§. CXVII.

Quodsi judicem ecclesiasticum neglecto ordine, legibus tam ecclesiasticis quam civilibus præscripto, ad inflictionem censuræ via facti profiliisse, si notoriam esse censuræ injustitiam probare quis paratus sit, tum boni principis officium erit, ut a potentiorum oppressione & violentia imbecilliores liberet, eisque protectionem suam impendat. Dabimus huic sententiæ patronos omni exceptione majores FRANCIS. SALGADO in *Tract. de protect. reg. P. I. prælud. IV.* „ Cum judices ecclesiastici tot intolerabiles violentias & oppressiones suæ majoritatis & jurisdictionis occasione committant, justissime multo fortius potest Rex illis resistere, & oppressis naturalem defensionem præstare, cujus proprium officium est.“ DIDAC. COVARRUVIAS *præct. quæst. cap. 35.* testatur, quod in regia & castellana republica illud observatissimum sit, & diu obtinuerit, a tempore quod memoriam hominum excedit, posse ab his, qui a judicibus ecclesiasticis vi & censuris opprimuntur, regios auditores & consiliarios, qui apud regia suprema prætoria litigantibus jura reddunt, omnino adiri, ut vim auferant, & compellant judices ecclesiasticos ab ea inferenda cessare. Hic vero forensis usus non tantum in his castellanis Regis Hispaniarum dititionibus, & principatibus, sed & apud Gallos, aliosque reipublicæ christianæ seculares Principes est equidem receptissimus.

2) Jus
contra cen-
suras injus-
tas recur-
sum conce-
dendi.

VAN ESPEN *Tract. de censur. ecclæs. Cap. VIII. §. 4. Tom. IV.*

§. CXVIII.

Exempla innumera eaque præclara suppeditat historia ecclesiastica, e quibus elucet pontifices ipsos, Episcopos, Presbyteros, monachos constanter ad protectionem regiam recursum instituisse adversus vim & judicium ecclesiasticorum violenta judicicia; tantum aberat, ut hoc pacto immunitatem & jurisdictionem ecclesiasticam lædi existimarent. S. ATHANASIUS per insidias a synodo Tyria epi-

Ejus præ-
xis anti-
qua ostendit.

Episcopali dignitate dejectus ad Constantinum M. provocavit. *Apolo-
g. II.* In Synodo chalcedonenſi PHOTIUS Episcopus Tyrionum,
BASSIANUS Episcopus Ephesinus, EUNOMIUS & omnis clerus
Nicomediensis Metropolis aliique monachi, presbyteri, Episcopi,
ad Marcianum Imp. recurrerunt, auxilium ejus implorantes. *Con-
cil. Chalcedonenſ. Act. I. IV. XI. ut jubeat arcere injustitiam, quatenus
valeant congrua christianis pace fruenteſ sine intermissione mysteria divina
perficere. ibid. Act. XIII.*

§. XCIX.

Et abje-
ctio remo-
vetur.

Ne quis dicat, stabilitam a nobis potestatis sacrae a civili in-
dependentiam (P. I. Sect. I. cap. IV.) hoc admisso recurſu everti.
Ejus enim fundamentum unicum est *vis*, quam subditi tum laici
tum clerici tunc patiuntur, dum in eos centurarum fulmina per
viam facti, neglecto juris ordine & insuperhabitis canonum ac le-
gum praecipis decernuntur. Ejus scopus unicus est, ut princeps
auctoritate sua a civibus *vim repellat, propulset.* Et oppressos sublevet
SALGADO loc. cit. Praelud. V. Absit, ut principes christiani com-
mune ministri ecclesiae antistites concessa sibi a Christo ligandi &
solvendi potestate libere uti impediunt, quamdiu in aedificationem
ecclesiae & salutem populi legitimo modo ea utuntur. Non de
jure disputantibus, sed facti, legibus ecclesiasticis & civilibus con-
trarii, violentiam accusantibus recurſum ad se patefaciunt: cu-
jus itaque justitiam salvo Imperio civili nemo impugnare
poterit.

Si quis coram giudice saeculari conqueratur, quod censura ecclesiastica perstrictus sit per eum
cui jurisdictio in foro externo nulla competit: vel per judicem extraneum: vel per
legitimum quidem superiorem, sed ex causa frivola aut absque praevia citatione, om-
nissa competenti munitione &c. aut si quis contendat, censurae comminatione aut
executione se gravatum esse, quae vel Romae tantum vel sine placeto regio vel (quod
in regionibus austriacis obtinet (sup. §. 106.) sine consensu & praescripto judicis sae-
cularis promulgata sit, is utique meras facti quaestiones in judicium deducit, &
jure ad tribunal principis provocavit, ut ab iniquitate censurarum quantoocius li-
beretur, quas jam supra §. 65. nullam vim habere diximus. *VAN ESPEN. Tract.
de Censur. cap. VIII. §. 5. Tract. de recurſ. ad Princip. Cap. II. §. 1. Cap. III. §. 1.
seq. §. 7. Cap. IV. §. 1. seq.*

§. CXX.

ratione impedit? Quod si quis contenderit a principibus secularibus hanc tollere potestatem, statim, non quidem sero comperiet experimento manifestissimo, quantum calamitatis reipublice invexerit. COVARRUVIAS loc. cit.

VAN ESPEN. *loc. cit.* cap. VI. Manifesta est in hac re Germaniæ praxis. Doctores quidam facultatis juridicæ Colonienfis ad Nuntium ibidem recursum instituerunt atque notificationis impetrarunt. CAROLUS VI. Imp. An. 1713. in hunc casum decrevit: Cum itaque ex circumstantiis in supplicia adductis & demonstratis abunde appareat, prædictum recursum incompetenter factum, non nisi ad collisionem supremarum Potestatum rite: hinc altissime dicta Sua Sacra Cæsarea Majestas sis omnibus a Consilio suo Imperiali Aulico sibi debite relatis, probeque atque accurate perpensis, non modo recursum apostolicum hac in causa sumptum, severe, cumque indignatione exprobandum, sed & annullanda, & abolenda iussit, prout ea omnia cassas, annullas, abolet, nullaque declaratis ac insuper memoratorum sex Doctorum ecclesiasticorum universis temporales rediens, in penam temerarii recursum, sequestrari iussit: de reliquo etiam iisdem serio districtissime Domino Nuncio producta repetant, & una cum Decretis hujus causa inde emanatis retractari faciant, easque se repetiisse ac retractari fecisse intra bimestre ab harum publicatione, proximo in Consilio Imperiali Aulico doceant; proindeque ab omni posthac ad Nuntium Apostolicum aut Judicem ecclesiasticum recursum, in ejusmodi causis, abstinere; sin secus, comminata pena, cum debito rigore contra ipsos ad executionem deducetur. Retulit hæc Sententiam VAN ESPEN: in *Traict. cit.* adpendic. numerum, sub lit. V.

§. CXXII.

Non ob-
stante
Concilio
Trident.

Neque hactenus dictis Synodus Tridentina refragatur. Nefas sit seculari cuilibet Magistratui prohibere ecclesiastico Judici, ne quem excommunicet, aut mandare, ut latam excommunicationem revocet, sub prætextu, quod contenta in præsentis decreto non sint observata; cum non ad secularares, sed ad ecclesiasticos hæc cognitio pertineat. *Sess. XXXV. cap. 3. de reform.* Non enim hujus concilii patres jura majestatica abrogare aut restringere voluisse censendi sunt, & ad eum, de quo nobis sermo nunc est, casum generalia Concilii verba trahi omnino non possunt. Ut nihil dicam, tantam hujus non ad dogma sed disciplinam pertinentis decreti firmitatem nunquam fuisse, ut per leges & consuetudines omnium populorum, qui Tridentinæ Synodi auctoritatem venerantur, tolli non potuerit.

CON-

CONSTITUTIO
JOSEPHI I. IMPERATORIS
 CONTRA
BULLAM CLEMENTIS XI. P. R.

JOSEPHUS DIVINA FAVENTE CLEMENTIA ELE-
CTUS ROMANORUM IMPERATOR &c. &c. &c.

Compertum est omnibus, novissimorumque temporum series demonstrat, quam insigni cura, labore & sumptu hostes ex Italia ejeti sint, atque huic libertas, quam vis Gallica labefactarat, victricibus Nostri Federatisque armis feliciter restituta: ut proinde persuasi omnino fuerimus, neminem potuisse e totius Italiae proceribus reperiri, qui non esset gaudium propterea & condignum erga Nos amorem gratitudinemque testaturus.

Verum memorare nunc, haud absque justo doloris sensu cogimur, *Ministros Curiae Romanae seu alieni instinctu geni*, seu proprii qualiscumque emolumenti fiducia, eo abreptos esse, ut ausi fuerint, ad stuporem universi, & cum Republicae scandalo, *secularibus in rebus spiritualia arma* intentare, & scriptum typo impressum in vulgus edere, tenoris sequentis:

Tunc sequitur Bulla Clementis XI. de die 27. Julii An. 1707. sub titulo: **DECLARATIO NULLITATIS.** „Cujusdam concordia in Sedis Apost. hae & Sacrae R. E. praedictum inita super hybernis rationibus. quas milites germani in Ducatu Parmensi & Placentiae locarunt, firmis remanentibus ecclesiasticis censuris eidem Sedi reservatis per eos quovis modo incurtis, qui tam ea occasione loca ducatus praedicti invaserunt & perturbarunt, quam nuperrime onera & gravamina bonis personarum ecclesiasticarum ejusdem Ducatus intulerunt Romae 1707. Ex Typographia Reverendae Camerae Apostolicae, qua integra exstat in Lib. cui titulus: *reiben und Thaten Papsts Clement. XI. Frankfurt Am. 1710. Tom. I. pag. 1045.* Tum prosequitur Imperator:

Nos habita declarationis praefertae clausularumque ejus omnium ac singularum attenta consideratione, non possumus non graviter inter cetera ex eo commoveri, quod antiquissima *Nostri & Imperii Romani in Italia* atque inde dependentia Ducatus Mediolanensis *Jura in Paviam ac Placentiam* velint a Romana curia, per assertivam Dominii quasi sibi competentis, praesidenter convelli, cum ple-

na

na historiarum fide & ipsis Investiturarum per Prædecesores Nostros Romanorum Imperatores datarum tabulis, aliisque actibus evidentibus in hunc usque diem constet, *directum, supremum, Majestaticum dominium in præfatam Parmam Placentiamque, non nisi Nobis Sacroque Romano Imperio competere, legitimosque Ducatus Mediolanensis possessores d' super investiri.*

Ostendi profecto requit directum hoc & supremum dominum, reservatumque Majestaticum ab ullo unquam Imperatore abdicatum esse, aut sine expresso ejusdem ac Imperii consensu a Ducibus Mediolanensibus abdicari, cedi ac transferri, multo minus a curia Romana valide usurpari ab eave per Duces Parmenses legitime recognosci potuisse. Innuunt hoc plures historiarum libri, & prolixè simul notant, quæ hac in materia pro conservatione jurium Imperialium non interrupto ordine peracta sint. Neque latet publici status peritos, quantopere Prædecesores Nostri & speciatim Carolus V. gloriolæ memoriæ, Cæsarea sua Imperiique jura non in testatusque. Et aliunde sat liquet, Imperialia jura sic esse imperio innexa, ut ab illo sine totius assensu, nequaquam separari, multo minus referri, abstrahi & separari queant.

Irritus idcirco labor fuit, & vix non explosione dignus, quo allegati in supradata declaratione pontifices judicium in causa propria arrogare & ope Bullarum ejusmodi, jura tertiorum sibi asserere conati sunt. Nec certe potest intelligi, quid in mentem romanæ venerit curiæ, quando a militia Nostra bona ecclesiæ invadi scripsit, cum sciat aut scire saltim debeat, Nostri & Imperii feuda, in quæ miles dispersit est: alimenta quoque vitæ necessaria, tantopere per jus naturæ gentium privilegiata haberi, ut possint etiam in territorio neutrali tunc potissimum quari, sumique, cum sustentatio in propriam alentis defensionem præservationemque ab ulteriori hostili damno, & periculo cedit. Quales circumstantias in præsentem inveniri casu, & per canones, leges, rationemque status ad communia onera ipsummet clerum pro pace ac libertate stabilienda obligari, nemo est, qui non videat; præsertim illa in provincia, in qua & mos hujusmodi antiquus circa communionem tributorum militarium servatur, & possessiones cleri Parmensis tam amplæ existunt, ut quartam Ducatus partem pene exsuperent. Indignum itaque clericali felicitate est

visum, quod, cum alii egerint, ipsa tenacitatem suam prodere, nec cum laicis, quamquam ter a commissario nostro imperiali sollicitata, ne ad obulum quidem erogandum, concurrere voluerit, sed pertinaciter suo, refractarioque inhaerit proposito, quamvis ipse consensus pontificius pro collectis ad communem necessitatem utilitatemque conferendis, non sine illustri reverentiae nota in tractatu per dictum commissarium Nostrum concluso, fuerit reservatus.

Quae omnia & plura alia, quibus tam provide ac juste ex parte Nostra procedi placuit, adeo luculenta sunt Nostrae aequitatis & muneris caesarei legitime exerciti testimoniam, ut, ex quo juris fonte acres istae superius expositae censurae spirituales confestim profluxerint, dispicere haudquaquam valeamus. Fecimus quod nostra & imperii jura postularunt; & eo quidem modo fecimus, quem constitutiones imperii, illarumque usus dictavere, ac singularis etiam observantia, quam communem Christianitatis patrem, sedemque apostolicam extra partium studia prosequimur, desiderare visus est; prout cardinalis germani negotiationes complures, tum pro impetrando superfluo pontificis assensu, tum ad remonstrandum auctoritatis ecclesiasticae, praepropere nimis ac perperam adhibitae abusum, non uno loco convincunt. Observamus exempla in simili collectarum & onerum ecclesiasticorum genere, sed modo agendi profus dispari, cum hostibus nostris, ut ut communem Europae libertatem infestantibus, & nullo favore dignis; quibus tamen a romana curia, vel consensus etiam saepe contra fas ipsum praebetur subito, vel ita indulgetur conniveturque, ut animositas contraria, qua & nos liberrime in conspectu totius mundi impetimus, & aperta nostra ac imperii jura passim verbis, typis, factisque impugnantur, jam pridem duriorum in nobis motum excitasset, nisi hunc innata bonitas austriaca & alia momenta intuitu sanctae ecclesiae moluissent. Et vellemus adhuc ulterius longanimitatem nostram, etsi jam ab origine nostri regiminis caesarei sat lacesitam, lubenter manifestam reddere, si in omittendis nostrorum & imperii jurium defensionibus longior mora permissa foret; possemusque erga Deum & posteros de illa recte excusari.

Nunc autem, cum in contrarium a lege divina & humana, recta ratione, gentium jure & aliis justitiae pietatisque principiis moneamur:

Hinc omnibus istis ac singulis innixi, nec non jurata capitulationis nostrae constitutionumque imperialium memores, adhibito consiliorum nostrorum arcanorum, totiusque consilii imperialis aulici

scrutinio, consultis etiam extraneis præstantibus Theologis, canonumque & legum civilium peritis, pro nostrorum atque imperii iurium tutelam, irritam & nullam simulque excommunicationem in ea expressam, aut si quæ alia huiusmodi prætenditur, aut prætendi potest omnino pro invalida reputandam esse, eoque minus hanc subsistere, quod evidentius patet ejusdem requisita (nimirum peccatum mortale, contumaciam in notabili errore, præviam personarum citationem &c.) defuisse, ac deficere, scriptumque Romanæ curiæ non ad defendendam hereditatem domini, sed ad jura imperialia super Ducatibus Parmæ ac Placentiæ porro usurpanda tendere.

Et cum juxta sanctorum patrum conciliorumque mentem, non illis, quibus, sed his, a quibus injuste insignuntur timenda sint censura, Nos judici omnis carnis cordiumque scrutatori, omnipotenti Deo sicut & cuilibet mortalium ab affectibus libero, discernendum atque æstimandum relinquimus, quid oporteat de ploratu cleri sentire, qui tunc aures obduratas habet, cum nostri ac sacri romani imperii hostes in germanicis italicisque provinciis, imo in ipsis pontificum ditionibus, ministros Dei & ecclesiæ pro libitu opprimunt, crudeliterque discruciant; in Nos vero & serenissimum ac potentissimum Principem Dominum Carolum tertium Hispaniarum Regem, ac adversus Neapolitanum Regnum, Sabaudiaque Ducem, tunc primum insurgit, cum Nobis & justæ causæ nostræ tam prospera affullere sidera, ut ex hostilibus prævalidisque manibus sit cum aliis Italiæ oppressæ partibus Neapolis & Belgium prodigiöse erëptum

Ad perpetuam præterea rei memoriam tenore præsentium declaramus, & efficacissime, quantum opus, protestamur, nullum omnino jus, & multo minus directum supremumque dominium in Parmam & Placentiam sedi romanæ a nobis dimitti, neque dimitti posse, quin potius omnia & singula suprema dominia, quæ in prædecessorum nostrorum, nostrorumque præjudicium usurpata sunt unquam, & adhuc usurpantur; quocumque etiam nomine appellentur, nobis & sacro romano imperio firmiter reservamus & confirmamus omni meliori forma & modo cunctas possessiones, exceptis iis, quæ ex magnanimitate & magnificentia Cæsarea in antedictam sedem expressim translatae sunt, annullando, abolendo & cassando, eoque magis pro nullis, injustis ac invalidis declarando, quo manifestius per se corruit, quidquid imperatoriæ majestati clam palamve auctoritate propria

pria subtractum est, aut etiam ab Imperatore extra normam debitam alienari nequit. Sollemnissime pariter ac speciatim romanæ contradicimus curia: præsentam illam, quoad jura tertiorum bonave temporalia potestatem, quam bullæ pontificiæ exercere præsumunt, cum hæc, nec validæ hoc in genere, nec receptæ sint, quibuscunque insigniantur nominibus & nos romanumque imperium obligare non possint debeantve, neque facultatem nos ullam admittamus, aut tolerare possimus in sæpessata curia, quæ cassare & annullare conetur ea, quæ nos vi muneris auctoritatisque nostræ cæsareæ disponimus ac ordinamus, nullatenus dubitantes, quin conventus universi imperii ac omnes ejusdem electores, principes ac status vasallique ac subditi, consilio nobis ac auxilio suo efficace, ubi opus fuerit, & ordo rerum demandarit, sint actutum adfuturi.

Iterato igitur & deliberato animo, sanoque & maturo accedente consilio atque ex plenitudine potestatis nostræ cæsareæ, hisce publice declaramus, contradicimus, abolemus, cassamus, & protestamur. ut supra sollemnissimo, quo potest fieri pacto & modo annullantes, quidquid in sæpius memorato superiore scripto quoad formam aut materiam in præjudicium nostrorum & sacri romani imperii jarium, vel etiam contra nostros commissarios, milites vel alios quosunque, exprimitur aut intellectum videri potest.

Inhibemus quoque omnibus ac singulis ecclesiasticis ac sæcularibus nostris & imperii vasallis, ministris ac subditis, sive in terris ecclesiæ, sive in ducatus Parmæ aut Placentiæ sive alibi existentibus, sub gravissima nostra & imperii indignatione, omnium bonorum confiscatione, corporalique pœna, ne quam rationem ejus, quod in adducto scripto continetur in ulla re habeant, sed districte mandamus, ut nostris jussibus & ordinationibus constanter & debite pareant; tum vicissim protectionem nostram clementiamque cæsaream fidelibus ac obedientibus impertiri non intermitteremus; monituri idcirco etiam modo debito Parmensem Ducem, ut nullum aliud dominium quam nostrum & dicti Hispaniarum regis fratris nostri charissimi, utpote legitimorum ducatus Mediolanensis respective dominorum & possessorum, ratione Parmæ & Placentiæ recognoscat, cum potissimum etiam aliunde in propatulo sit, quod respondere nobis de nostris & sacri romani imperii juribus non immerito teneatur. Rogamus denique omnipotentem ac justissimum Deum, ut ardentem omnibus & sincerum honestæ, fide ac perpetuæ pacis concordiaque amorem in-

stilla-

stillare; nobismet autem largiri gratiam dignetur, quo continuo & fortiter, quæcunque ad Nos & sacrum imperium pertinent, tueri valeamus, cum submississima gratitudine totum id, quod Cæsaris est divinæ Majestati acceptum ferentes, publicaque hac declaratione, protestatione & reservatione repetita profitentes, circa temporalia imperii bona & jura nihil alteri cuiquam, nisi quod expresso prædecessorum nostrorum & imperii consensu munitum est, atque in specie nullum dicti imperii dominium temporale supremum legitime unquam competere, asseri, aut vindicari posse.

Iis omnibus ac singulis quæ secus facta sunt aut reputantur, hisce pro nunc ut ex tunc, & pro tunc ut ex nunc, ac futuris æternum temporibus, quam fieri potest sollemnissime, gravissime, firmissimeque contradicentes, vigore diplomatis hujus, manu nostra scripti, & sigillo nostro cæsareo muniti, quod dabatur in civitate Nostra Viennæ die vigesima sexta Mensis Junii, Anno Domini millesimo septingentesimo octavo, regnorum Nostrorum, Romani decimo nono Hungarici vigesimo primo, Bohemici vero quarto.

JOSEPHUS.

(L. S.)

Vt Fried. Carolus Comes
de Schcenborn.

Ad Mandatum Sacræ Cæsareæ
Majestatis proprium.

Franciscus Winandus
de Bertram.

Kr 3497

(x225 8755)

v. 218

v. 17

9/11

PAULI JOSEPHI A RIEGGER

EQUITIS

S. C. R. A. M. CONSIL. AUL. ACT. JUR. ECCL.
PROF. P. O.

DISSERTATIO
DE POENITENTIIS ET POENIS
ECCLESIASTICIS.

JUXTA EXEMPLAR VIENNENSE.

COLONIÆ AUGUSTÆ AGRIPPINENSIIUM.
EXCUEBAT BALTHASAR WILMS.

